

มาตรการขับเคลื่อน ระเบียบวาระแห่งชาติ

เรื่อง สังคมสูงอายุ

6 4 Sustainable Change

มาตรการขับเคลื่อน ระเบียบวาระแห่งชาติ

เรื่อง สังคมสูงอายุ

6 Sustainable 4 Change

คำนำ

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับประเทศต่างๆ ทั่วโลก คือ การสูงอายุของประชากร ประเทศไทยก็ได้เข้าสู่สังคมสูงอายุเช่นเดียวกัน โดยในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ จะมีผู้สูงอายุในประเทศมากกว่าร้อยละ ๒๐ ของประชากรทั้งหมด ความท้าทายจากการก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุ คือ ประชากรสูงอายุ จะมีคุณภาพชีวิตที่ดี ทั้งทางด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมได้อย่างไร และกลุ่มประชากรก่อนวัยผู้สูงอายุ จะมีการเตรียมความพร้อมเพื่อก้าวเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพได้หรือไม่

ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุภายใต้แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ตั้งแต่ ปี ๒๕๔๕ และได้มีการประกาศพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖ เพื่อให้การคุ้มครอง ส่งเสริม สนับสนุน ผู้สูงอายุตามสิทธิที่พึงได้รับ แต่การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุที่ผ่านมายังไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง หากประเทศไทยยังไม่บูรณาการงานด้านผู้สูงอายุอย่างแท้จริง อาจไม่สามารถจัดการกับความท้าทายที่จะเกิดขึ้นจากการก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุได้

กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในฐานะเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบภารกิจเกี่ยวกับผู้สูงอายุโดยตรง เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการส่งเสริมศักยภาพ คุ้มครอง และพิทักษ์สิทธิ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคง และมีคุณภาพชีวิตที่ดี จึงได้จัดทำมาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ มีแนวทางการขับเคลื่อนสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖ ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี และแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ.๒๕๔๕ - ๒๕๔๖) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๖๒ เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อก่อให้เกิดการบูรณาการในการทำงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม และเพื่อให้คนทุกวัย มีคุณภาพชีวิตที่ดีในสังคมสูงอายุ

กันยายน ๒๕๖๑

มาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ

กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

Website : กรมกิจการผู้สูงอายุ : www.dop.go.th

Email : policy@dop.mail.go.th

โทรศัพท์ : ๐ ๒๖๔๒ ๔๓๓ ต่อ ๔๔๕ FAX : ๐๒ ๖๔๒ ๔๓๓๗ ต่อ ๓๐๙

พิมพ์ครั้งที่ : ๑

จำนวน : ๗๕๐ เล่ม

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์สามลดา

บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑. เหตุผลความจำเป็น	๑
๒. วัตถุประสงค์	๓
๓. คำนิยาม	๓
๔. ระยะเวลา	๓
๕. กลุ่มเป้าหมาย	๔
๖. การติดตามและประเมินผล	๔
บทที่ ๒ กรอบแนวคิดและนโยบายการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ	๕
๑. การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ ภายใต้กรอบสหประชาชาติ : แผนปฏิบัติการระหว่างประเทศมาดริด ว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุ (The Madrid International Plan of Action on Ageing)	๕
๒. เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals)	๖
๓. แนวคิด Active Ageing ขององค์การอนามัยโลก	๗
๔. ปฏิญญาอาเซียนในเรื่องผู้สูงอายุ	๘
๕. แนวทางการจัดสวัสดิการด้านผู้สูงอายุของต่างประเทศ	๙
๖. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐	๑๐
๗. ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐)	๑๐
๘. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔)	๑๑
๙. แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๖๔) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๕๒	๑๒
๑๐. พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖ แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๒ และ แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๖๐	๑๓
๑๑. นโยบายและมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง	๑๔
๑๒. ข้อเสนอคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านสังคม	๑๕
๑๓. รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง “สังคมผู้สูงอายุ : ระเบียบวาระแห่งชาติ” ของคณะกรรมการสิทธิการสังคม เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการและผู้ด้อยโอกาส สภานิติบัญญัติแห่งชาติ	๑๗

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ ๓ ประเด็นท้าทายการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ	๑๙
บทที่ ๔ กระบวนการจัดทำมาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ	๒๒
บทที่ ๕ มาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ	๒๕
๑. เป้าหมายร่วม	๒๕
๒. มาตรการ ตัวชี้วัด ค่าเป้าหมาย และโครงการสำคัญ	๒๕
บทที่ ๖ กลไกและการติดตามประเมินผล	๓๒

ภาคผนวก

คำสั่งคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายเตรียมความพร้อมรองรับสังคมผู้สูงอายุ

บทที่ ๑

บทนำ

๑. เหตุผลความจำเป็น

การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากรสูงอายุในระดับโลกและอาเซียน

ทศวรรษนี้ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศต่างๆ ทั่วโลก คือ การสูงวัยของประชากร โดยจะเห็นได้จากในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ โลกมีประชากรทั้งหมดประมาณ ๗,๔๓๓ ล้านคน ในจำนวนนี้มีประชากรสูงอายุ จำนวน ๙๒๙ ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๒.๕ ของประชากรทั้งหมด (สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. ๒๕๕๙)

ระดับประชาคมอาเซียนซึ่งมีสมาชิก ๑๐ ประเทศ มีประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน ใน พ.ศ. ๒๕๕๙ มีจำนวน ๓ ประเทศที่ก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุแล้ว ได้แก่ ประเทศสิงคโปร์ (ประชากรอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๗) ประเทศไทย (ร้อยละ ๑๖.๕) และประเทศเวียดนาม (ร้อยละ ๑๐.๗) (สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. ๒๕๕๙) โดยมีแนวโน้มว่าประชากรโลกจะมีอายุสูงขึ้นเรื่อยๆ การสูงวัยของประชากรจึงเป็นปรากฏการณ์ที่มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชากรทั่วโลกอยู่ในปัจจุบันและในอนาคตข้างหน้า

สถานการณ์การสูงอายุของประเทศไทย

สำหรับประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุมาตั้งแต่ปี ๒๕๔๘ และกำลังจะก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมสูงอายุนี้อายุระดับสมบูรณ์ในปี ๒๕๖๔ หมายถึงสังคมที่มีผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ ๒๐ ของประชากรทั้งหมด โดยคาดการณ์ว่าในปี ๒๕๗๔ ประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุนี้อายุระดับสุดยอด คือ มีผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ ๒๘ ของประชากรทั้งหมด

การเข้าสู่สังคมสูงอายุ สาเหตุหนึ่งมาจากประเทศไทยประสบความสำเร็จในการวางแผนครอบครัว ในช่วง พ.ศ. ๒๕๑๕ - ๒๕๓๘ ทำให้ประชากรเพิ่มช้าลงอย่างมาก เมื่อ ๕๐ ปีก่อนประชากรไทยเคยเพิ่มด้วยอัตราที่สูงกว่าร้อยละ ๓ ต่อปี แต่ปัจจุบัน อัตราเพิ่มประชากรได้ลดต่ำลงเหลือเพียงร้อยละ ๐.๕ ต่อปี (สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. ๒๕๕๙) นอกจากนั้น ระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้าที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ ก็มีผลสำคัญที่ทำให้อายุคาดเฉลี่ย (life expectancy) ของคนไทยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยอายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด (Life expectancy at birth) ของคนไทยเพิ่มสูงขึ้นทั้งชายและหญิง โดยในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๓ - ๒๕๔๘ ชายมีอายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด ๖๘.๑๕ ปี และหญิงมีอายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด ๗๒.๓๙ ปี ประกอบประชากรรุ่นเกิดล้าน (ประชากรที่เกิดในช่วงปี ๒๕๐๖ - ๒๕๒๖ ซึ่งมีมากกว่า ๑ ล้านคนในแต่ละปี) กำลังเคลื่อนเข้าสู่กลุ่มประชากรสูงอายุ (สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. ๒๕๕๙)

ผู้สูงอายุของประเทศไทย ในปี ๒๕๖๐ มีจำนวนทั้งสิ้น ๑๐,๒๒๕,๓๒๒ คน เป็นชายจำนวน ๔,๕๒๓,๐๒๑ คน (ร้อยละ ๔๔.๒๓) และหญิง ๕,๗๐๑,๓๐๑ คน (ร้อยละ ๕๕.๗๕) โดยจำแนกตามกลุ่มช่วงวัย โดยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยต้น (๖๐- ๖๙ ปี) ร้อยละ ๕๗.๔ กลุ่มวัยกลาง (๗๐-๗๙ ปี) ร้อยละ ๒๙ และกลุ่มวัยปลาย (๘๐ ปีขึ้นไป) ร้อยละ ๑๓.๖ (ที่มา : กรมการปกครอง ๒๕๖๐) ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมสูงวัยตามเกณฑ์ของสหประชาชาติ ไปแล้ว

ผลกระทบจากการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การเข้าสู่สังคมสูงอายุ กระทบต่อการพัฒนาประเทศ และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในระยะยาว ทั้งประเด็นงบประมาณ เศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยรวม

ด้านงบประมาณของภาครัฐ ปัจจุบันภาครัฐใช้งบประมาณดูแลผู้สูงอายุเป็นจำนวนมาก ใช้งบประมาณสำหรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และงบประมาณด้านสุขภาพ โดยมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นทุกปี ตามสัดส่วนของผู้สูงอายุ การจัดสรรงบประมาณเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ตั้งแต่ปี ๒๕๕๒ รัฐบาลจัดสรรงบประมาณสำหรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ จำนวน ๒๑,๙๖๓,๐๗๕,๐๐๐ บาท จนถึงปัจจุบันใช้งบประมาณ ๖๖,๓๕๙,๖๕๐,๘๐๐ บาท (ตารางที่ ๑) งบประมาณด้านสุขภาพ ผลศึกษาจากโครงการการประมาณค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพจากผลของการสร้างเสริมสุขภาพ TDR สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พบว่า ค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของประเทศไทยในอดีตถึงปัจจุบันมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว สัดส่วนค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพต่อค่าใช้จ่ายทั้งหมดของรัฐบาลมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ประมาณการค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของไทยในอีก ๑๕ ปีข้างหน้าตามหลัก OECD จะมีค่าประมาณ ๔.๘ - ๖.๓ แสนล้านบาท เมื่อผนวกกับปัจจัยสังคมสูงวัย ส่งผลให้ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นไปถึง ๑.๔ - ๑.๘ ล้านล้านบาท ซึ่งหากในปี ๒๕๗๕ รัฐบาลยังไม่ออกมาตรการควบคุมพฤติกรรมการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ คาดว่าจะทำให้ค่าใช้จ่ายสูงขึ้นไปถึง ๒.๒ ล้านล้านบาท (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ๒๕๖๐)

ตารางที่ ๑ ข้อมูลการจัดสรรเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ

ปีงบประมาณ	จำนวนผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพ (คน)	จำนวนเงิน (บาท)
๒๕๕๒	5,448,843	21,963,075,000
๒๕๕๓	5,652,893	32,779,232,400
๒๕๕๔	6,521,749	37,893,398,000
๒๕๕๕	6,784,734	52,535,425,200
๒๕๕๖	7,308,315	58,347,043,200
๒๕๕๗	7,664,599	60,999,878,400
๒๕๕๘	7,749,138	61,879,284,200
๒๕๕๙	8,012,853	63,219,443,300
๒๕๖๐	8,158,313	64,783,645,200
๒๕๖๑	8,379,782	66,359,650,800

(ข้อมูล : กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น/กรุงเทพมหานคร/เมืองพัทยา)

ด้านการขับเคลื่อนด้านเศรษฐกิจ การลดลงของจำนวนประชากรโดยรวมของประเทศ โดยเฉพาะสัดส่วนของประชากรในวัยแรงงานเริ่มลดลง ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการผลิต ส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

อีกทั้งปัญหาการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของประเทศไทยที่ผ่านมา พบว่า การขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่เป็นการทำงานแบบแยกส่วน ขาดการบูรณาการ มีความซ้ำซ้อนทั้งในเชิงประเด็น

และพื้นที่มีหลายหน่วยงานที่ดำเนินการด้านผู้สูงอายุ เช่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงแรงงาน เป็นต้น นอกจากนี้ ปัญหาของกฎหมายระเบียบหรือข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ไม่เอื้อต่อการดำเนินงาน และ **ขาดฐานข้อมูลผู้สูงอายุ** ตั้งแต่ข้อมูลประชากรสูงอายุ ผู้สูงอายุที่เข้ารับบริการของภาครัฐ หรือความต้องการของผู้สูงอายุ จึงไม่สามารถแสดงให้เห็นผลการทำงานในภาพรวมของประเทศ ส่งผลต่อการประเมินสถานการณ์และการกำหนดนโยบายในระดับต่าง ๆ ดังนั้นทุกภาคส่วนจึงต้องทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการ เพื่อนำนโยบาย ด้านผู้สูงอายุไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง

จากการติดตามประเมินผลแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ พบว่า ตลอดระยะเวลา ๑๕ ปีของการขับเคลื่อนแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ผลการประเมินที่ผ่านมาพบว่า ยังบรรลุผลตามตัวชี้วัดและเป้าหมายที่เพียงบางส่วน อีกทั้งยังพบว่ายุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ ยังเป็นความท้าทายที่ยังต้องมีการเร่งรัดการดำเนินงาน เพื่อให้คนไทยเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมสูงอายุที่มีคุณภาพ

คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนางานด้านผู้สูงอายุ และได้มีมติการประชุมครั้งที่ ๓/๒๕๖๑ เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑ โดยรองนายกรัฐมนตรี (พลเอก ฉัตรชัย สาริกัลยะ) ประธานกรรมการ เห็นชอบให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาเห็นชอบประกาศให้ “สังคมสูงอายุ” ให้เป็นระเบียบวาระแห่งชาติ กรมกิจการผู้สูงอายุ ในฐานะฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ จึงได้เสนอมาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ

๒. วัตถุประสงค์

๒.๑ ขับเคลื่อนมาตรการภายใต้ระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ อย่างเป็นระบบ

๒.๒ บูรณาการการทำงานด้านผู้สูงอายุทั่วประเทศ ทั้งระดับนโยบาย หน่วยงาน และพื้นที่

๒.๓ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุตามมาตรการภายใต้ระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ ทั้งประเทศอย่างเป็นระบบ

๓. คำนิยาม

๓.๑ สังคมสูงอายุ (Aged society) หมายถึง สังคมที่มีประชากรอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ ๑๐ ของประชากรทั้งหมด (หรือประชากรอายุ ๖๕ ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ ๗)

๓.๒ กลุ่มผู้สูงอายุที่ติดเตียง หมายถึง ผู้สูงอายุที่ไม่สามารถทำกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง

๓.๓ กลุ่มผู้สูงอายุติดบ้าน หมายถึง ผู้สูงอายุที่สามารถทำกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง แต่มีปัญหาในการเคลื่อนที่เมื่อต้องออกไปนอกบ้าน จึงไม่สะดวกที่จะออกนอกบ้าน

๓.๔ กลุ่มผู้สูงอายุติดสังคม หมายถึง ผู้สูงอายุที่สามารถทำกิจกรรมประจำวันได้ และสามารถออกนอกบ้านไปมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคมได้

๔. ระยะเวลา

ระยะเวลา ๓ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๒- ๒๕๖๔)

๕. กลุ่มเป้าหมาย

๕.๑ หน่วยงานที่ขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ ประกอบด้วย ภาครัฐ ภาคเอกชน เครือข่าย และภาคประชาชน

๕.๒ ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้ (ที่มา : กรมการปกครอง ๒๕๖๐)

๑) กลุ่มเด็กและเยาวชน และกลุ่มวัยแรงงาน อายุ ๑๕- ๕๙ ปี จำนวน ๓๒,๘๘๓,๐๔๕ คน

๒) กลุ่มผู้สูงอายุ จำนวน ๑๐,๒๒๕,๓๒๒ คน (กลุ่มผู้สูงอายุที่ติดเตียง, กลุ่มผู้สูงอายุติดบ้าน, กลุ่มผู้สูงอายุติดสังคม)

ทั้งนี้ ให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้สูงอายุที่ลงทะเบียนโครงการสวัสดิการแห่งรัฐ จำนวน ๓,๘๐๓,๓๐๓ คน (ณ กันยายน ๒๕๖๑) เป็นลำดับแรก

๖. การติดตามและประเมินผล

หน่วยงานเจ้าภาพหลักตามมาตรการ ภายใต้ระเบียบวาระแห่งชาติ มีหน้าที่ติดตามผลการดำเนินงานในประเด็นที่รับผิดชอบ และรายงานผลทุกไตรมาส รวมทั้งให้มีการประเมินผลการดำเนินงานโดยคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนนโยบายเตรียมความพร้อมรองรับสังคมผู้สูงอายุ พร้อมทั้งรายงานผลการติดตามและการประเมินต่อคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ

บทที่ ๒

กรอบแนวคิดและนโยบายการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ

๑. การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ ภายใต้กรอบสหประชาชาติ : แผนปฏิบัติการระหว่างประเทศมาดริด ว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุ (The Madrid International Plan of Action on Ageing)^๑

องค์การสหประชาชาติ (United Nations) ได้จัดการประชุมสมัชชาาระดับโลกว่าด้วยผู้สูงอายุ ครั้งที่ ๒ (the 2nd world Assembly on Ageing) ณ กรุงมาดริด ประเทศสเปน ในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ผลจากการประชุมคราวนั้นได้ก่อให้เกิดพันธกรณีระหว่างประเทศในเรื่องของผู้สูงอายุที่เรียกว่า แผนปฏิบัติการระหว่างประเทศมาดริด ว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุ (The Madrid International Plan of Action on Ageing) ที่ได้กำหนดเป้าหมายหลักของการพัฒนาผู้สูงอายุใน ๓ ประเด็นต่อไปนี้ คือ

๑) ผู้สูงอายุกับการพัฒนา (Older persons and development)

๒) สูงวัยอย่างสุขภาพดีและมีสุขภาวะ (Advancing health and well-being into old age)

๓) การสร้างความมั่นใจว่าจะมีสภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุนและเหมาะสม (Ensuring enabling and supportive environment)

ซึ่งเป็นพันธกรณีที่ประเทศภาคีองค์การสหประชาชาติจะต้องร่วมยึดถือเป็นเป้าหมายการดำเนินงานผู้สูงอายุ และร่วมกำหนดทิศทางกลยุทธ์ของการพัฒนาเพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายดังกล่าวร่วมกัน

ประเด็นท้าทายในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ

๑) การสร้างหลักประกันด้านรายได้เพื่อวัยสูงอายุ

การเตรียมความพร้อมเพื่อความมั่นคงในวัยสูงอายุ ด้วยการส่งเสริมระบบการออมแห่งชาติให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในวัยทำงานและยังไม่มีหลักประกันด้านรายได้ใดๆ จากรัฐให้มีบำนาญเพื่อการใช้จ่ายในวัยสูงอายุ

๒) การส่งเสริมและขยายโอกาสในการทำงานของผู้สูงอายุ

โดยการส่งเสริมให้นำความสามารถและประสบการณ์ของผู้สูงอายุ มาเป็นส่วนหนึ่งของภาคการผลิต ภาคบริการ ภาควิชาการ การให้คำแนะนำปรึกษา ตลอดจนงานอาสาสมัครและการถ่ายทอดภูมิปัญญา อีกทั้งยังเป็นแนวปฏิบัติที่สามารถลดปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ทั้งในปัจจุบันและในอนาคตของประเทศไทยได้

^๑ การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของประเทศไทย ตามแผนปฏิบัติการระหว่างประเทศมาดริด ว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๕๙ ของกรมกิจการผู้สูงอายุ

๓) การสร้างและพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว

การสร้างและพัฒนาระบบเพื่อจัดบริการรองรับความต้องการการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว โดยมุ่งเน้นที่จะสร้างและพัฒนากลไกต่าง ๆ ที่มีอยู่ทั้งในระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติทั้งในเขตเมืองและในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะด้านบุคลากรและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ร่วมกันทำหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุทั้งบุคลากรวิชาชีพและอาสาสมัครด้วยการให้บริการแก่ผู้สูงอายุในชุมชน โดยเฉพาะบริการด้านการดูแลและการฟื้นฟูสุขภาพให้กับกลุ่มผู้สูงอายุที่ติดเตียง และมีข้อจำกัดในเรื่องการเคลื่อนไหว นอกจากนี้ยังมีการเร่งขยายการฝึกอบรมบุคลากรเพื่อพัฒนาความรู้และพัฒนาทักษะเฉพาะด้านการดูแลผู้สูงอายุ

๔) การจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมและปลอดภัย ในที่สาธารณะสำหรับผู้สูงอายุ

โดยมุ่งสร้างความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักแก่สาธารณชนและหน่วยงานทุกภาคส่วนในเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัย เพื่อคนทุกวัยให้สามารถใช้ประโยชน์ร่วมกัน (Universal Design : UD)

๕) การเสริมสร้างขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ

เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลด้านคุณภาพชีวิตอย่างครอบคลุมทุกด้าน จึงจำเป็นต้องมีการเสริมสร้างขีดความสามารถของบุคลากรเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน โดยการสนับสนุนทรัพยากร การสนับสนุนความรู้ การนิเทศงาน หรือการฝึกอบรมเพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ผู้สูงอายุ และองค์ความรู้ด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ทั้งนี้ เพื่อให้บุคลากรและผู้ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุได้อย่างมืออาชีพ

๒. เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs)^๒

เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals – MDGs) ได้สิ้นสุดลงในปีพ.ศ. ๒๕๕๘ United Nations จึงได้ริเริ่มกระบวนการหารือเพื่อกำหนดวาระการพัฒนาภายหลังปี พ.ศ. ๒๕๕๘ (post-๒๐๑๕ development agenda) ตามกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยประเด็นสำคัญของวาระการพัฒนาภายหลังปี พ.ศ. ๒๕๕๘ คือ การจัดทำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) ซึ่งประกอบด้วย ๑๗ เป้าหมาย ได้แก่

เป้าหมายที่ ๑ : ขจัดความยากจน

เป้าหมายที่ ๒ : ขจัดความหิวโหย

เป้าหมายที่ ๓ : การมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี

เป้าหมายที่ ๔ : การศึกษาที่เท่าเทียม

เป้าหมายที่ ๕ : ความเท่าเทียมทางเพศ

เป้าหมายที่ ๖ : การจัดการน้ำและสุขาภิบาล

^๒ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals :SDGs) ของ United Nation

เป้าหมายที่ ๗ : พลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้

เป้าหมายที่ ๘ : การจ้างงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ

เป้าหมายที่ ๙ : อุตสาหกรรม นวัตกรรม โครงสร้างพื้นฐาน

เป้าหมายที่ ๑๐ : ลดความเหลื่อมล้ำ

เป้าหมายที่ ๑๑ : เมืองและถิ่นฐานมนุษย์อย่างยั่งยืน

เป้าหมายที่ ๑๒ : แผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน

เป้าหมายที่ ๑๓ : การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

เป้าหมายที่ ๑๔ : การใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเล

เป้าหมายที่ ๑๕ : การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก

เป้าหมายที่ ๑๖ : สังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก

เป้าหมายที่ ๑๗ : ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

๓. แนวคิด Active Ageing ขององค์การอนามัยโลก^๓

Active Ageing ขององค์การอนามัยโลก อธิบายถึงองค์ประกอบสำคัญของการเป็นผู้สูงอายุที่มีพลัง ประกอบด้วย ๓ ประการ ได้แก่

๑) มีสุขภาพที่ดี (Healthy)

๒) มีความมั่นคง หรือการมีหลักประกันในชีวิต (Security)

๓) มีส่วนร่วม (Participation)

กรอบแนวคิดขององค์การอนามัยโลก (WHO's Active Ageing framework) Active Ageing เป็นกระบวนการที่สร้างโอกาสให้ผู้สูงอายุเข้าถึงระบบสาธารณสุข การมีส่วนร่วมและได้รับความปลอดภัย เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ในการวางแผนนโยบายบริหารจัดการ การให้บริการ การจัดสภาพแวดล้อมและโครงสร้างเมืองของเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุนั้น ต้องคำนึงถึง

- ความหลากหลายของความสามารถและการเป็นแหล่งทรัพยากรของผู้สูงอายุ
- ความยืดหยุ่นในการตอบสนองและคาดการณ์ความต้องการและความชอบของผู้สูงอายุ
- ความสำคัญของการตัดสินใจและวิถีชีวิตของผู้สูงอายุ
- การคุ้มครองป้องกันกลุ่มเสี่ยงในผู้สูงอายุ
- การสร้างโอกาสให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆ ในสังคม

โดยผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพัง ควรได้รับการส่งเสริมให้เป็นผู้ที่มีพหุคุณพลัง (Active Ageing) เริ่มจากผู้สูงอายุต้องส่งเสริมให้เกิดการดูแลตนเองให้เหมาะสมกับโรคหรือความเจ็บป่วยที่มี ตลอดจนกระตุ้นให้ทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตามศักยภาพ และมีกลุ่มในสังคม โดยอาศัยเทคโนโลยีมาเชื่อมต่อสังคมให้กับผู้สูงอายุเหล่านี้

^๓วิภาณันท์ ม่วงสกุล.วารสารวิจัยสังคม : การพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังด้วยแนวคิดพหุคุณพลัง. ๒๕๕๘. และ การดำเนินงานที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ ; กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.๒๕๕๗

๔. ปฏิญญาอาเซียนในเรื่องผู้สูงอายุ

๔.๑ ปฏิญญาบรูไนดารุสซาลามว่าด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว: การดูแลผู้สูงอายุ (Brunei Darussalam Declaration on Strengthening Family Institution: Caring for the Elderly)

ได้รับการรับรองในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ณ กรุงบันดาร์เสรีเบกาวัน ประเทศบรูไนดารุสซาลาม โดยมีสาระสำคัญดังนี้

- ๑) พัฒนาระบบการสนับสนุนทางสังคมและกระตุ้นให้มีแผนงานด้านการศึกษา เพื่อเพิ่มพูนความสามารถของครอบครัวในการดูแลผู้สูงอายุ
- ๒) ให้การดูแลและสนับสนุนที่เหมาะสมแก่ผู้สูงอายุ ซึ่งรวมถึงในรูปแบบของอาสาสมัครชุมชน และรูปแบบอื่นๆ ของการดูแลแบบทางเลือกโดยครอบครัวและชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ
- ๓) ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยการสร้างเงื่อนไขที่เอื้อต่อการพึ่งพาตนเองและความสามารถในการทำงานเชิงเศรษฐกิจ
- ๔) ส่งเสริมโอกาสในทุกช่วงวัยในการพัฒนาตนเอง การบรรลุเป้าหมายในชีวิตของตนเอง และการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ผ่านทางช่องทางต่างๆ รวมถึง การเข้าถึงสวัสดิการ และบริการทางสังคม แหล่งทรัพยากร การฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะตลอดชีวิต และการมีส่วนร่วมในชุมชน
- ๕) ให้ผู้สูงอายุมีรายได้มั่นคง กระจือร้อร้น และมีสุขภาพดี ด้วยการลดอัตราความยากจนในผู้สูงอายุ
- ๖) ส่งเสริมการให้บริการด้านสุขภาพที่มีคุณภาพ การสนับสนุนและการคุ้มครองทางสังคมแก่ผู้สูงอายุ ที่รวมถึงการดูแลสุขภาพเชิงป้องกันและการบำบัดฟื้นฟู
- ๗) สนับสนุนการเสริมสร้างศักยภาพแก่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขมูลฐาน นักสังคมสงเคราะห์ ผู้ดูแล และอาสาสมัครในการให้การดูแลผู้สูงอายุ
- ๘) ส่งเสริมการตระหนักรู้และความสามารถของเยาวชนในการใช้ชีวิตอย่างถูกสุขลักษณะ และเตรียมสำหรับการก้าวสู่วัยผู้สูงอายุและสามารถรับมือกับประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาวะสูงวัยได้
- ๙) ส่งเสริมการดำเนินงานและการแลกเปลี่ยนงานวิจัยและการศึกษาเกี่ยวกับผู้สูงอายุ และการศึกษาเกี่ยวกับผู้สูงอายุ
- ๑๐) เสริมสร้างความร่วมมือกับองค์กรข้ามสาขาของอาเซียนที่เกี่ยวข้อง และส่งเสริมการเป็นหุ้นส่วนที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้นกับภาคประชาสังคม ภาคเอกชน สมาคมผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของผู้สูงอายุ

๔.๒ ปฏิญญาควาลาลัมเปอร์ว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุ: การเพิ่มขีดความสามารถของผู้สูงอายุในอาเซียน (Kuala Lumpur Declaration on Ageing: Empowering Older Persons in ASEAN)

ได้รับการรับรองโดยผู้นำอาเซียน ในคราวการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ ๒๗ ในเดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๘ ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย โดยมีสาระสำคัญดังนี้

- ๑) ส่งเสริมให้มีแนวปฏิบัติที่รับผิดชอบร่วมกันในการเตรียมการเพื่อให้ผู้สูงวัยมีสุขภาพดีแข็งแรง และทรงคุณค่า โดยให้การสนับสนุนครอบครัว ผู้ทำหน้าที่ดูแล และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนมีบริการดูแลผู้สูงอายุ
- ๒) ส่งเสริมความเป็นปึกแผ่นของคนระหว่างวัยเพื่อนำไปสู่สังคมของคนทุกช่วงวัย โดยสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิ ประเด็นและความท้าทายของความสูงวัยและการก้าวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ

- ๓) ส่งเสริมการทำงานฐานสิทธิ/ความต้องการจำเป็นและตลอดทุกช่วงวัยและขจัดการกีดกันหรือการละเว้นการกระทำด้วยประการใดๆ ทุกรูปแบบบนพื้นฐานของอายุและเพศ โดยให้ผู้สูงอายุได้รับโอกาสเข้าถึงบริการสาธารณะ การเสริมสร้างรายได้ บริการสุขภาพ และสารสนเทศที่จำเป็น ตลอดจนมาตรการในการป้องกัน การคุ้มครองทางกฎหมาย และระบบการสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพ
- ๔) บูรณาการเรื่องประชากรสูงอายุในนโยบายสาธารณะและแผนการพัฒนาระดับชาติ และแผนงานซึ่งอาจรวมถึงการกำหนดการเกษียณอายุและนโยบายการจ้างงานที่ยืดหยุ่น
- ๕) ส่งเสริมการพัฒนาทุนมนุษย์และความเชี่ยวชาญในด้านพลศึกษา เวชศาสตร์ผู้สูงอายุ และบุคลากรมืออาชีพและกึ่งมืออาชีพอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้ดูแลเพื่อตอบสนองความต้องการในปัจจุบันและอนาคตด้านสุขภาพและบริการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ
- ๖) ส่งเสริมการพัฒนาสารสนเทศที่เชื่อถือได้ ข้อมูลเชิงประจักษ์และแยกประเภทตามเพศเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ซึ่งรวมถึงขีดความสามารถที่เพิ่มมากขึ้นเพื่อลดช่องว่างในด้านนโยบาย การวิจัย และการปฏิบัติ
- ๗) พัฒนาขีดความสามารถของหน่วยงานภาครัฐ องค์กรนิติบุคคล องค์กรภาคประชาสังคม ซึ่งรวมทั้งองค์กรสวัสดิการภาคสมัครใจ ชุมชน และผู้มีส่วนได้เสียอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการประสานงานและประสิทธิผลที่ดีขึ้นในการจัดบริการที่มีคุณภาพสำหรับผู้สูงอายุในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับภูมิภาค
- ๘) สนับสนุนการพัฒนาสมาคมผู้สูงอายุ หรือรูปแบบอื่นๆ ของการเป็นเครือข่าย ซึ่งรวมถึงชมรมผู้สูงอายุและเครือข่ายอาสาสมัครในทุกประเทศสมาชิกอาเซียน โดยการเสริมสร้างขีดความสามารถและเปิดโอกาสให้มีเวทีการหารือแลกเปลี่ยนในลักษณะพหุสาขากับรัฐบาลในประเด็นของผู้สูงอายุ
- ๙) ส่งเสริมชุมชนและเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุในภูมิภาคโดยการจัดให้มีระบบโครงสร้างพื้นฐานที่ยั่งยืน เข้าถึง และใช้ประโยชน์ได้
- ๑๐) สร้างและพัฒนาเครือข่ายและหุ้นส่วนความร่วมมือภายในและระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน รวมถึงประเทศคู่เจรจาและหุ้นส่วนการพัฒนา รวมถึงองค์กรของสหประชาชาติ องค์กรภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ ในการสนับสนุนและจัดหาทรัพยากรที่เพียงพอและการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพ

๕. แนวทางการจัดสวัสดิการด้านผู้สูงอายุของต่างประเทศ

จากการทบทวนวรรณกรรมจากประเทศที่พัฒนาแล้ว อาทิ ในทวีปยุโรป สวิตเซอร์แลนด์ ออสเตรเลีย และเอเชีย พบว่า การจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจะครอบคลุมในเรื่อง การมีกฎหมาย นโยบาย และมีคณะกรรมการคุ้มครองผู้สูงอายุ การมีระบบหลักประกันรายได้/บำนาญ รวมทั้งสวัสดิการ อาทิ ที่อยู่อาศัย บริการด้านสุขภาพ การดูแลในชีวิตประจำวัน การส่งเสริมการศึกษา การเรียนรู้ นันทนาการ การมีส่วนร่วม การจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก รวมทั้งสิทธิประโยชน์ต่างๆ เมื่อถึงวัยสูงอายุ

๖. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐^๔

บทบัญญัติที่บรรจุหลักการที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ จำนวน ๒ หมวด ดังนี้

หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย

มาตรา ๒๗ วรรคสาม การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะภาพของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้

วรรคสี่ มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองความสะดวกให้แก่ เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ

มาตรา ๔๘ วรรคสอง บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ และบุคคลผู้ยากไร้ย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ

หมวด ๖ แนวนโยบายแห่งรัฐ

มาตรา ๗๑ วรรคสาม รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาสให้สามารถดำรงชีพได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัด ฟื้นฟูและเยียวยาผู้ถูกกระทำดังกล่าว

๗. ร่างยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๘๐ (ฉบับเสนอสภานิติบัญญัติแห่งชาติ) (มิถุนายน ๒๕๖๑)^๕

๗.๑ เป้าหมายอนาคตประเทศไทย

“ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

มั่นคง	มั่งคั่ง	ยั่งยืน
<ul style="list-style-type: none"> มีความมั่นคงปลอดภัยจากภัยและการเปลี่ยนแปลงที่ภายในประเทศและภายนอกประเทศ มีความมั่นคงในภูมิภาค ที่มั่นคงทางธุรกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการเมือง ประเทศไทยมีความเป็นกลางและการแข่งขันสูง สังคมมีความปรองดองและความสามัคคี ประชาชนมีความมั่นคงในชีวิต มีงานและรายได้ที่มั่นคง มีที่อยู่อาศัยและความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน มีความมั่นคงของอาหาร พลังงาน และน้ำ 	<ul style="list-style-type: none"> ประเทศไทยมีการขยายตัวของเศรษฐกิจอย่างแข็งแกร่ง เศรษฐกิจเข้าสู่ยุคประเทศไทย 4.0 ความเหลื่อมล้ำของภาคพัฒนาของ ประชากรได้รับประโยชน์จากการพัฒนาอย่างทั่วถึงกัน คนไทยมีความสามารถในการแข่งขันสูง สร้างเศรษฐกิจและสังคมแห่งอนาคตและนวัตกรรมในอุตสาหกรรมที่มั่นคงในภูมิภาคที่ก้าวหน้าทันสมัย การผลิต การค้า การลงทุน มีความสมบูรณ์ในทุกระดับที่สามารถสร้างการพัฒนาอย่างยั่งยืน ชุมชนฐาน ๓ เศรษฐกิจฐานใหม่ และชุมชนอื่นๆ 	<ul style="list-style-type: none"> การพัฒนาที่สามารถสร้างความเจริญ ดำรงรายได้ และคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างต่อเนื่อง โดยไม่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติและ ผลิต ไม่สร้างผลกระทบสิ่งแวดล้อม มีการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับกฎระเบียบของประชาคมโลก คนไทยมีความรับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมส่วนรวมอย่างยั่งยืน พึ่งพาความร่วมมือกันผลิตและบริโภคตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

^๔ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

^๕ ร่างยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐ (ฉบับเสนอสภานิติบัญญัติแห่งชาติ) (มิถุนายน ๒๕๖๑)

สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ <http://www.nesdb.go.th/>

๗.๒ ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติ

เพื่อให้ประเทศไทยสามารถยกระดับการพัฒนาให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ “ประเทศไทย มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และเป้าหมายการพัฒนาประเทศข้างต้น จึงจำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศระยะยาวจำนวน ๖ ยุทธศาสตร์ โดยมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุ จำนวน ๒ ยุทธศาสตร์ ได้แก่

๑) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์

มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้านและมีสุขภาพที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะรับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัชยัสถ์ อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ ๒๑ มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่ ๓ และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นวัตกรรม ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่และอื่นๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง

๒) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม

มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญที่ให้ความสำคัญการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อน โดยการสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนในการร่วมคิดร่วมทำเพื่อส่วนรวมการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบไปสู่กลไกบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องถิ่น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเอง และการเตรียมความพร้อมของประชากรไทยทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้นานที่สุด โดยรัฐให้หลักประกันการเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง

๘. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔)^๖

หลักการพัฒนาประเทศที่สำคัญในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ที่ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙-๑๑ และยึดหลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำและขับเคลื่อนการเจริญเติบโตจากการเพิ่มผลิตภาพการผลิตบนฐานการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรมยุทธศาสตร์ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ซึ่งมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านผู้สูงอายุ จำนวน ๒ ยุทธศาสตร์ ดังนี้

^๖ สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔ ของ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ <http://www.nesdb.go.th>

๑) การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์

แนวทางการพัฒนาสำคัญ ประกอบด้วย (๑) ปรับเปลี่ยนค่านิยมคนไทยให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย จิตสาธารณะ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ (๒) พัฒนาศักยภาพ คนให้มีทักษะ ความรู้ และความสามารถ ในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า (๓) ยกย่องคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต (๔) ลดปัจจัยเสี่ยงด้าน สุขภาพและให้ทุกภาคส่วนคำนึงถึงผลกระทบต่อสุขภาพ (๕) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบสุขภาพ ของภาครัฐและปรับระบบการเงินการคลังด้านสุขภาพ (๖) พัฒนาระบบการดูแลและสร้างสภาพแวดล้อม ที่เหมาะสมกับสังคมสูงวัย (๗) ผลักดันให้สถาบันทางสังคมมีส่วนร่วมพัฒนาประเทศอย่างเข้มแข็ง

๒) ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม

แนวทางการพัฒนาสำคัญ ประกอบด้วย (๑) การเพิ่มโอกาสให้กับกลุ่มเป้าหมายประชากรร้อยละ ๔๐ ที่มีรายได้ต่ำสุดสามารถเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพของรัฐและมีอาชีพ (๒) การกระจายการให้บริการภาครัฐ ทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข และสวัสดิการที่มีคุณภาพให้ครอบคลุมและทั่วถึง (๓) เสริมสร้างศักยภาพชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการสร้างความเข้มแข็งการเงินฐานรากตามหลัก ๑๓ ปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีสิทธิในการจัดการทุนที่ดินและทรัพยากรภายในชุมชน

๙. แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๖๔) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๕๒^๔

แผนผู้สูงอายุแห่งชาติถือเป็นแผนยุทธศาสตร์หลักในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ ในช่วง พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๖๔ ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติ เมื่อวันที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๕๓ โดยแผนดังกล่าวได้ให้ความสำคัญ ต่อ “วงจรชีวิต” โดยมีวิสัยทัศน์ : “ผู้สูงวัยเป็นหลักชัยของสังคม” ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ ๕ ยุทธศาสตร์ ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ ยุทธศาสตร์ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ ประกอบด้วย ๓ มาตรการ คือ (๑) หลักประกันด้านรายได้เพื่อวัยสูงอายุ (๒) การให้การศึกษาและการเรียนรู้ ตลอดชีวิต (๓) การปลูกจิตสำนึกให้คนในสังคมตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ๖ มาตรการ คือ (๑) ส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันการเจ็บป่วย และดูแลตนเองเบื้องต้น (๒) ส่งเสริมการรวมกลุ่มและสร้างความเข้มแข็ง ขององค์กรผู้สูงอายุ (๓) ส่งเสริมด้านการทำงานและการหารายได้ของผู้สูงอายุ (๔) สนับสนุนผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ (๕) ส่งเสริมสนับสนุนสื่อทุกประเภทให้มีรายการเพื่อผู้สูงอายุ และสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้และสามารถ เข้าถึงข่าวสารและสื่อ (๖) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ ยุทธศาสตร์ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ๔ มาตรการ คือ (๑) คุ้มครองด้านรายได้ (๒) หลักประกันด้านสุขภาพ (๓) ด้านครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง (๔) ระบบบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุอย่างบูรณาการ ระดับชาติ และการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ๒ มาตรการ คือ (๑) การบริหารจัดการ เพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุอย่างบูรณาการระดับชาติ (๒) ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากร ด้านผู้สูงอายุ

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ ยุทธศาสตร์ด้านการประมวล พัฒนา และเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ และการติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ประกอบด้วย ๒ มาตรการ คือ (๑) สนับสนุนและส่งเสริมการวิจัย และพัฒนาองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุสำหรับการกำหนดนโยบายและ การพัฒนาการบริการหรือการดำเนินการที่เป็นประโยชน์ผู้สูงอายุ (๒) ดำเนินการให้มีการติดตามประเมินผล การดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติที่มีมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง (๓) พัฒนาระบบข้อมูลทางด้านผู้สูงอายุ ให้ถูกต้องและทันสมัย โดยมีระบบฐานข้อมูลที่สำคัญด้านผู้สูงอายุที่ง่ายต่อการเข้าถึงและสืบค้น

๑๐. พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖ แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๕๓ และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๖๐^๕

เหตุผลความจำเป็นในการตรากฎหมายฉบับนี้ เพื่อให้การดำเนินงานเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนต่อสิทธิและประโยชน์ของผู้สูงอายุเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และให้ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ โดยสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

๑) นิยามผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีสัญชาติไทย

๒) ให้มีคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ (มาตรา ๔) เป็นกลไกระดับชาติ เพื่อกำหนดนโยบาย และแผนหลัก แนวทางปฏิบัติ ตลอดจนประสานงาน ติดตาม และประเมินผลเกี่ยวกับการคุ้มครองการส่งเสริม และการสนับสนุนสถานภาพ บทบาท และกิจกรรมของผู้สูงอายุ

๓) สิทธิผู้สูงอายุ (มาตรา ๑๑) ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุน

(๑) การบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขที่จัดไว้โดยให้ความสะดวกและรวดเร็ว แก่ผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ

(๒) การศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต

(๓) การประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม

(๔) การพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่มในลักษณะ เครือข่ายหรือชุมชน

(๕) การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะหรือการบริการสาธารณะอื่น

(๖) การช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะตามความเหมาะสม

(๗) การยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ

^๔แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๖๔) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๕๒ ของกรมกิจการผู้สูงอายุ <http://www.dop.go.th>

^๕พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๖๔ แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๕๓ ของกระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ <http://www.dop.go.th>

- (๘) การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรมหรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง
- (๙) การให้คำแนะนำ ปรีกษาดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดีหรือในทางการแก้ไขปัญหาครอบครัว
- (๑๐) การจัดที่พักอาศัย อาหารและเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง
- (๑๑) การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพเป็นรายเดือนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม
- (๑๒) การสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี
- (๑๓) การอื่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

๑๑. นโยบายและมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง

๑๑.๑ นโยบายของรัฐบาลด้านผู้สูงอายุ

คณะรัฐมนตรีโดยนายกรัฐมนตรี (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา) ได้แถลงนโยบายต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๗ ได้กำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดิน ๑๑ ด้าน โดยนโยบายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ คือ นโยบายด้านที่ ๓ การลดความเหลื่อมล้ำของสังคม และการสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการของรัฐดังนี้

ข้อที่ ๓ ในระยะต่อไป จะพัฒนาระบบการคุ้มครองทางสังคม ระบบการออมและระบบสวัสดิการชุมชนให้มีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการดูแลให้มีระบบการกักขังที่เป็นธรรม และการสงเคราะห์ผู้ยากไร้ตามอัตภาพ พัฒนาศักยภาพ คุณภาพชีวิตและพิทักษ์สิทธิ จัดสวัสดิการช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุ สตรี และเด็ก

ข้อที่ ๔ เตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการมีงานหรือกิจกรรมที่เหมาะสม เพื่อสร้างสรรค์และไม่ก่อภาระต่อสังคมในอนาคต โดยจัดเตรียมระบบการดูแลในบ้าน สถานพักฟื้น และโรงพยาบาล ที่เป็นความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และครอบครัว รวมทั้งพัฒนาระบบการเงินการคลังสำหรับการดูแลผู้สูงอายุ

๑๑.๒ มติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง

๑) คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ เห็นชอบมาตรการรองรับสังคมผู้สูงอายุ ๔ มาตรการ ดังนี้

- (๑) การจ้างงานผู้สูงอายุ เพื่อสร้างหลักประกัน / ความมั่นคงในเรื่องรายได้ของผู้สูงอายุ ให้สามารถเลี้ยงดูตนเองได้ยาวนานขึ้น
- (๒) การสร้างที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ ส่งเสริมให้มีการสร้างที่พักอาศัยทั้งในรูปแบบมีความเหมาะสม และมีสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นการเฉพาะให้กับผู้สูงอายุ
- (๓) สินเชื่อที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ (Reverse mortgage) เป็นการให้เงินกู้แก่ผู้สูงอายุที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป แต่ไม่เกิน ๘๐ ปี ผู้สูงอายุที่ไม่ได้เป็นข้าราชการบำนาญไม่มี

เงินสำรองเพียงพอต่อการใช้ชีวิต และไม่มีลูกหลานไว้คอยดูแล มีวงเงินกู้ไม่เกินรายละ ๑๐ ล้านบาท ใช้ที่อยู่อาศัยที่ปลอดภาระหนี้ของผู้สูงอายุ เป็นหลักประกัน

- (๔) การบูรณาการระบบบำนาญบ้านาญ มาตรการนี้จะให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายบำนาญบ้านาญแห่งชาติ ที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาและกำกับดูแลระบบบำนาญบ้านาญของประเทศ และจัดตั้งกองทุนบำนาญบ้านาญแห่งชาติ (กบช.)

๒) มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๐ มีนโยบายให้ดำเนินการมาตรการให้เงินช่วยเหลือเพื่อการยังชีพแก่ผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย ตามโครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ โดยกำหนดแหล่งที่มาของเงินเป็น ๒ ส่วน คือ เงินภาษีสรรพสามิตในส่วนของสินค้าสุราและยาสูบ ในอัตราร้อยละ ๒ แต่ไม่เกิน ๔,๐๐๐ ล้านบาทต่อปี และจากการบริจาคเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ โดยจะนำส่งเงินดังกล่าวเข้ากองทุนผู้สูงอายุ และส่งต่อให้ผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย ตามโครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐโดยผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

๓) นโยบายในการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต มอบให้ ๔ กระทรวงหลัก คือ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงสาธารณสุข บูรณาการการทำงานร่วมกัน โดยผู้บริหารระดับสูงของทั้ง ๔ กระทรวงได้มีการประชุมปรึกษาหารือเพื่อวางแผนการทำงานให้ครอบคลุมทุกมิติอย่างใกล้ชิด ขณะนี้ มีความคืบหน้า ได้มีคำสั่งคณะกรรมการอำนวยการการพัฒนาสุขภาพคนตลอดช่วงชีวิต แต่งตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนการบูรณาการความร่วมมือ ๔ กระทรวงฯ การพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต ในช่วงวัยสูงอายุ กำหนดเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ ๓ S ประกอบด้วย

- (๑) Strong ส่งเสริมสุขภาพให้แข็งแรง กระทรวงสาธารณสุข เป็นผู้รับผิดชอบ
- (๒) Security ส่งเสริมความมั่นคงปลอดภัย กระทรวงมหาดไทย เป็นผู้รับผิดชอบ
- (๓) Social Participation ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในสังคม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นผู้รับผิดชอบ

๑๒. ข้อเสนอคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านสังคม^{๑๐}

๑๒.๑ วัตถุประสงค์รวม

ปฏิรูปสังคมในประเด็นสำคัญต่างๆ เพื่อนำไปสู่สังคมคุณภาพ โดยการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ผ่านการออม สวัสดิการ และการลงทุนเพื่อสังคม การสร้างโอกาสที่เป็นธรรมไม่แบ่งแยก โดยการให้โอกาสแก่คนทุกกลุ่มตามศักยภาพที่มีและสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับคนทุกกลุ่ม การเสริมสร้างพลังทางสังคม โดยการพัฒนาความรู้และปัญญาในการแก้ปัญหาและใช้ศักยภาพในพื้นที่แก่คนและองค์กรฐานราก (ชุมชน/องค์กรในท้องถิ่น) และการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม ผ่านการเสริมสร้างพลังแห่งการช่วยเหลืออย่างสร้างสรรค์ของคนในสังคมเพื่อนำไปสู่การสร้างสังคมคุณภาพในที่สุด

^{๑๐} ที่มา : <http://www.nesdb.go.t>

๑๒.๒ ประเด็นการปฏิรูป

๑) การออม สวัสดิการ และการลงทุนเพื่อสังคม

ประเด็นการปฏิรูป ได้ให้ความสำคัญกับ (๑) การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) เพื่อเป็นหลักประกันทางสังคมแก่ผู้ที่ไม่มียุติการอื่นรองรับ (๒) การสร้างระบบให้คนไทยมีบำเหน็จบำนาญหลังพ้นวัยทำงาน (๓) การพัฒนาการออมภาคบังคับ (๔) การปรับปรุงสิทธิประโยชน์ที่ได้รับจากสวัสดิการต่างๆ ให้เหมาะสมและเป็นธรรม

๒) การช่วยเหลือและเพิ่มขีดความสามารถกลุ่มผู้เสียเปรียบในสังคม

ประเด็นการปฏิรูป ได้ให้ความสำคัญกับ (๑) ปฏิรูประบบขนส่งสาธารณะไม่ให้เป็นอุปสรรคต่อคนทั้งมวล (Design for all) ที่ยึดหลักการออกแบบสากล (Universal Design) ต่อคนทุกกลุ่มทุกวัย (๒) ปฏิรูปกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (๓) การเสริมสร้างศักยภาพผู้สูงอายุในการทำงาน (๔) ปฏิรูประบบการคุ้มครองผู้บริโภค (๕) ปฏิรูปการขึ้นทะเบียนกับผู้ไร้สถานะทางทะเบียนราษฎร (๖) การเปลี่ยนแปลงนโยบายประชากรเพื่อเสริมสร้างดุลประชากรในอนาคต (๗) การเสริมพลังสตรี

๓) การจัดการข้อมูลและองค์ความรู้ทางสังคม

การสร้างโอกาส ที่เป็นธรรมโดยไม่แบ่งแยก (Social Inclusion) นอกจากการให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือและเพิ่มขีดความสามารถให้กับกลุ่มผู้เสียเปรียบในสังคมแล้ว การจัดการข้อมูลและองค์ความรู้ด้านสังคมเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้สังคมมีความเสมอภาค ลดความเหลื่อมล้ำ โดยการจัดการข้อมูลให้มีความเหมาะสม ถูกต้อง และครอบคลุม

๔) การพัฒนาระบบสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็ง

ชุมชนถือเป็นรากฐานสำคัญที่จะนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาประเทศ ทั้งในเรื่องความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ระบบการเมืองที่เข้มแข็ง ระดับศีลธรรมในสังคม รวมถึงระบบสวัสดิการสำหรับคนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง ดังนั้น หากชุมชนมีความเข้มแข็ง จะเป็นเครื่องมือสำคัญที่นำพาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน จึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูปเพื่อจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน ทั้งการปรับกระบวนการทัศน์ วิถีคิด และรูปแบบการทำงานให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม ภายใต้อำนาจ ๓ เงื่อนไขสำคัญ ได้แก่ (๑) การเพิ่มสิทธิ หน้าที่ อำนาจ ทรัพยากร (๒) การขจัดอุปสรรค ปกป้อง คุ้มครอง และ (๓) การเพิ่มพลังความสามารถโดยพัฒนาเครื่องมือสำคัญในเรื่องการจัดการกลไกการจัดการแบบมีส่วนร่วมและมาตรการทางกฎหมาย

๕) การสร้างการมีส่วนร่วม การเรียนรู้ การรับรู้ และการส่งเสริมกิจกรรมทางสังคม

การสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม (Social Cohesion) สมาชิกในสังคมต้องรู้จักยอมรับความแตกต่าง มีความเคารพซึ่งกันและกัน และมีความเอื้ออาทรต่อกันภายใต้สังคมแห่งความสมานฉันท์ โดยประเด็นการปฏิรูปการมีส่วนร่วมฯ ได้มุ่งเน้นการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านกิจกรรมทางสังคมบนพื้นที่สร้างสรรค์ในรูปแบบต่างๆ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญหนึ่งในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม

ประเด็นการปฏิรูปการมีส่วนร่วม การเรียนรู้ การรับรู้ และการส่งเสริมกิจกรรมทางสังคม ได้ให้ความสำคัญกับ (๑) การสร้างพลังจิตอาสา เพื่อสร้างจิตสำนึกส่วนรวมของประชาชน ผ่านการดำเนิน

กิจกรรมเพื่อสังคม (๒) การสร้างพลังแผ่นดิน เพื่อพัฒนาศักยภาพและสร้างเอกภาพแก่กลุ่มอาสาสมัครรูปแบบต่างๆ (๓) การสร้างพลังสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมกิจกรรมทางสังคมของคนทุกวัยผ่านการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์ในรูปแบบต่างๆ และ (๔) การสร้างพลังภูมิคุ้มกัน เพื่อให้เกิดการใช้สื่อออนไลน์อย่างสร้างสรรค์ และประชาชนมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคม

๑๓. รายงานการพิจารณาศึกษาเรื่อง “สังคมผู้สูงอายุ : ระเบียบวาระแห่งชาติ” ของคณะกรรมการการสังคม เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส สภานิติบัญญัติแห่งชาติ^{๑๑}

๑๓.๑ สารสำคัญ

คณะกรรมการการสังคม เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส ได้ตระหนักเห็นความสำคัญของการดูแลและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเพื่อการเข้าสู่สังคมสูงวัย จึงได้พิจารณาศึกษาและจัดทำรายงานผลการพิจารณาศึกษาพร้อมทั้งข้อเสนอแนะ จำนวน ๔ เรื่อง คือ (๑) การสังเคราะห์การดูแลผู้สูงอายุในประเทศไทย (๒) การเตรียมความพร้อมรองรับสังคมผู้สูงอายุ (๓) บุคลากรในกระบวนการดูแลผู้สูงอายุ (๔) มาตรฐานสถานดูแลผู้สูงอายุ จากรายงานดังกล่าว พบปัญหาหลายด้านซึ่งมีความซับซ้อนเกี่ยวกับสังคมผู้สูงอายุ จึงเห็นสมควรให้มีการพิจารณาสังคมผู้สูงอายุให้เป็นระเบียบวาระแห่งชาติ โดยการดำเนินการเพื่อให้ระเบียบวาระแห่งชาติสำเร็จนั้นต้องประกอบไปด้วย

- การวิเคราะห์ความเสี่ยงของผู้สูงอายุในด้านต่างๆ เพื่อสร้างกลไก ระบบการติดตาม เฝ้าระวังการละเมิดสิทธิในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินของผู้สูงอายุ
- ปรับปรุงและพัฒนากฎหมายที่คุ้มครองผู้สูงอายุ และเพิ่มประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมาย
- การสร้างความตระหนักวัฒนธรรมแห่งการเคารพผู้สูงวัย ปรับทัศนคติของคนทุกวัยถึงคุณค่าเพื่อให้ลดปัญหาการเหยียดวัย
- สร้างการพัฒนาเครือข่ายระดับชุมชนให้มีศักยภาพในการดูแลผู้สูงอายุทุกกลุ่ม
- เสริมสร้างนวัตกรรมเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการระบบการดูแลผู้สูงอายุ โดยครอบครัว และชุมชน

๑๓.๒ ประโยชน์ของการเป็นระเบียบวาระแห่งชาติของสังคมผู้สูงอายุ

๑) เพื่อแสดงศักยภาพในการส่งเสริมการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยสมบูรณ์ของประเทศไทย โดยการร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในรูปแบบประชารัฐ เพื่อให้เกิดระบบที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน

^{๑๑}รายงานการพิจารณาการศึกษาเรื่อง “สังคมผู้สูงอายุ : ระเบียบวาระแห่งชาติ” ของคณะกรรมการการ

สังคม เด็กเยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

๒) คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ ต้องผลักดันและให้ความสำคัญในการนำแผนและนโยบายของรัฐไปสู่การปฏิบัติ และเกิดนวัตกรรมสำหรับการบริหารจัดการที่ดีในผู้สูงอายุเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีตามอัตภาพ

๓) ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมความพร้อมของตนเองในทุกด้าน เพื่อเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพทั้งร่างกายจิตใจ และสามารถดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวและชุมชนของตนเองได้อย่างมีคุณภาพ

๑๓.๓ ผลกระทบหากไม่ได้มีการดำเนินงานให้สังคมผู้สูงอายุเป็นระเบียบวาระแห่งชาติ

ประเทศไทยต้องรับภาระงบประมาณในการดูแลผู้สูงอายุที่มากขึ้น และไม่มีระบบการดูแลช่วยเหลือ ค้ำครอง และพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ ขาดการบูรณาการ ทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร และภารกิจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะทำให้เกิดความร่วมมือในการทำงานร่วมกันทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ให้ขับเคลื่อนการทำงานด้านผู้สูงอายุด้วย ส่งผลให้รัฐไม่สามารถดูแลผู้สูงอายุได้อย่างทั่วถึง ซึ่งกระทบต่อความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

๑๓.๔ ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ

๑) เห็นควรเสนอรัฐบาลประกาศให้ “สังคมผู้สูงอายุเป็นระเบียบวาระแห่งชาติ”

๒) ให้หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง นำระเบียบวาระแห่งชาติที่จะได้กำหนดขึ้นและผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ ไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้กระบวนการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ พร้อมทั้งให้รายงานผลการดำเนินงานตามระเบียบวาระแห่งชาติตามที่จะได้กำหนดไว้

๓) ให้คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติตามนโยบายและแผนหลักที่กำหนดมาจากระเบียบวาระแห่งชาติ

บทที่ ๓

ประเด็นท้าทายการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ

๑. การสูงอายุของประชากรไทย (กรมการปกครอง ๒๕๖๐)

ปี ๒๕๖๐ ผู้สูงอายุของประเทศไทย ๑๐,๒๒๕,๓๒๒ คน

ชาย ๔,๕๒๓,๐๒๑ คน (ร้อยละ ๔๔.๒๓) หญิง ๕,๗๐๑,๓๐๑ คน (ร้อยละ ๕๕.๗๕)

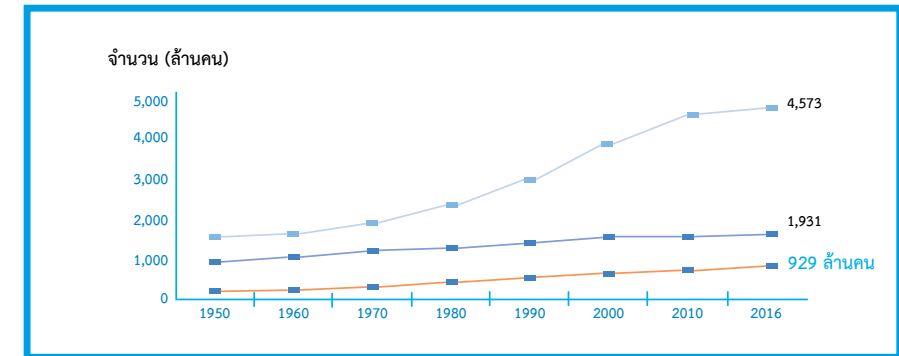
กลุ่มวัยต้น (๖๐- ๖๙ ปี) ร้อยละ ๕๗.๔	กลุ่มวัยกลาง (๗๐-๗๙ ปี) ร้อยละ ๒๙	กลุ่มวัยปลาย (๘๐ ปีขึ้นไป) ร้อยละ ๑๓.๖
--	--------------------------------------	---

ปี ๒๕๖๒ ประชากรสูงอายุจะมากกว่าเด็ก

ปี ๒๕๖๔ ประเทศไทย จะเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ คือ มีผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ ๒๐

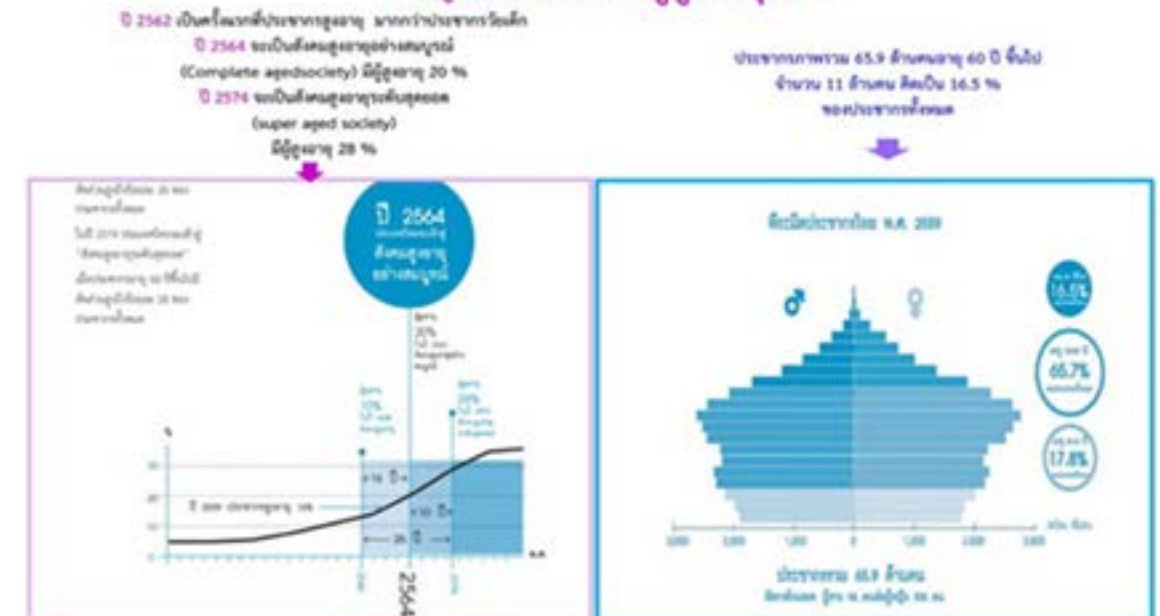
ปี ๒๕๗๔ ประเทศไทย จะเป็นสังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด คือ มีผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ ๒๘

สถานการณ์การเข้าสู่สังคมสูงวัยของโลก

 ประชากรโลก 7,433 ล้านคน	 ผู้สูงอายุ 929 ล้านคน คิดเป็น 12.5 %
---	---

การสูงวัยของประชากรผู้สูงอายุไทย

๒. ความท้าทายการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ

๒.๑ ด้านสังคม

ขนาดครัวเรือนของประชากรไทยมีขนาดลดลง จากปี ๒๕๒๓ มีขนาดครัวเรือน ๕.๒ คน ได้ลดลงเป็น ๔.๔ คน ในปี ๒๕๓๓ ๓.๘ คน ในปี ๒๕๔๓ และ ๓ คน ในปี ๒๕๕๙ ในขณะที่ผู้สูงอายุที่อยู่ตามลำพังคนเดียวมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นจาก จากปี ๒๕๔๕ มีจำนวนร้อยละ ๖ จนปี ๒๕๕๗ เพิ่มเป็นร้อยละ ๙ ความจำเป็นด้านการดูแล กำลังเป็นความท้าทายที่เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ควบคู่ไปกับส่งเสริมให้ครอบครัว ชุมชน เป็นกลไกในระดับพื้นที่ดูแลและเฝ้าระวังทางสังคม

๒.๒ ด้านสุขภาพ

จากข้อมูลการสำรวจสุขภาพไทย ๒๕๕๖ พบว่าผู้สูงอายุไทยเป็นโรคความดันโลหิต ร้อยละ ๔๑.๔ โรคเบาหวาน ร้อยละ ๑๘.๒ และโรคข้อเข่าเสื่อม ร้อยละ ๘.๖ และประมาณร้อยละ ๖ มีภาวะสมองเสื่อม ในส่วนที่เป็นผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยเรื้อรังและอยู่ในภาวะพึ่งพิง (ติดบ้าน/ติดเตียง) ประมาณ ร้อยละ ๒๐ (สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย ๒๕๕๗) จึงจำเป็นต้องส่งเสริม ป้องกัน พื้นฟูและพัฒนาาระบบสุขภาพ เพื่อรองรับสังคมสูงอายุ

๒.๓ ด้านเศรษฐกิจ

หนึ่งในสามของผู้สูงอายุ คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๓ มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน (มีรายได้ต่ำกว่า ๒,๖๖๗ บาท/เดือน) แล่งรายได้หลักมาจากบุตรลดลง จากร้อยละ ๕๒ ในปี ๒๕๕๐ เหลือร้อยละ ๓๗ ในปี ๒๕๕๗ แต่ผู้สูงอายุประมาณร้อยละ ๔๐ ยังคงทำงานอยู่และส่วนใหญ่เป็นแรงงานนอกระบบ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ ๒๕๖๐) แม้ว่าร้อยละ ๘๐ ของผู้สูงอายุได้รับเบี้ยยังชีพ แต่เบี้ยยังชีพยังคงเพียงรายได้พื้นฐาน ซึ่งยังไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ขณะที่แรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ยังขาดหลักประกันด้านรายได้ ในวัยเกษียณ โดยพบว่าแรงงานนอกระบบที่เป็นสมาชิกกองทุนการออมแห่งชาติ มีเพียง ๕ แสนคนเศษ ดังนั้นจำเป็นต้องมีการส่งเสริมเรื่องการออมเพื่อวัยเกษียณ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สูงอายุที่ยังแข็งแรง มีสุขภาพดีให้ได้รับโอกาสในการทำงานและประกอบอาชีพอิสระ เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ และเป็นกำลังในการผลิตและพัฒนาประเทศได้ต่อไป

๒.๔ ด้านสภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อมภายในบ้าน (สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. ๒๕๕๙) พบว่าสภาพแวดล้อมในบ้านยังไม่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เกือบครึ่งของผู้สูงอายุวัยปลาย (อายุ ๘๐ ปีขึ้นไป) ใช้ส้วมแบบนั่งยอง และร้อยละ ๖-๗ เคยหกล้มภายในบ้าน สถานที่สาธารณะจำนวนมากยังขาดอุปกรณ์อำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ และบางแห่งมีอุปกรณ์แต่ไม่อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน ดังนั้นจึงควรปรับสภาพแวดล้อมภายในบ้าน จัดสิ่งอำนวยความสะดวก บริการขนส่งสาธารณะ และสภาพแวดล้อม เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงบริการสาธารณะได้อย่างสะดวกและปลอดภัย

๒.๕ ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม

จากการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของเทคโนโลยีและสารสนเทศสมัยใหม่ รวมถึงนวัตกรรม ควรมีการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัยเข้ามาอำนวยความสะดวกในการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ และเพื่อเป็นการตอบสนองการใช้ชีวิตในยุคปัจจุบัน รวมถึงส่งเสริมฟื้นฟูสุขภาพ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็ว

๓. ข้อค้นพบจากการติดตามประเมินผลแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๖๔) ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๕๕- ๒๕๕๙)

การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุยังมีข้อจำกัดที่เป็นผลสืบเนื่องมาจาก

๑) ความรู้และความตระหนักในเรื่อง “สังคมสูงอายุ” สังคมสูงอายุ ไม่ใช่เป็นเพียงเรื่องเฉพาะของวัยสูงอายุเท่านั้น งานด้านผู้สูงอายุมีความจำเป็นต้องสื่อสารให้เกิดการรับรู้และความเข้าใจโดยต่อจากคนทุกกลุ่มวัย

๒) การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ จำเป็นต้องมีการบูรณาการภารกิจ องค์ความรู้ งบประมาณ รวมทั้งการติดตามกำกับดูแล ความก้าวหน้าของการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

๓) กฎหมาย ระเบียบไม่ที่เอื้อต่อการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับท้องถิ่น

๔) กลไกการติดตาม กำกับ และประเมินผลการดำเนินงานยังขาดประสิทธิภาพ

๕) ความไม่ครบถ้วนของข้อมูลผู้สูงอายุที่จำเป็นต่อการกำหนดนโยบายและวางแผน รวมทั้งยังไม่มี การเชื่อมโยงฐานข้อมูลผู้สูงอายุในภาพรวม

บทที่ ๔

กระบวนการจัดทำมาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ

๑. ศึกษา วิเคราะห์เชื่อมโยงข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และประชุมระดมความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๑.๑ ศึกษาจากเอกสารวิชาการ บทความ และข้อเสนอต่างๆ กรอบแนวคิด และนโยบายการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ ประกอบด้วย

- ๑) แผนปฏิบัติการระหว่างประเทศมาดริด ว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุ (The Madrid International Plan of Action on Ageing)
- ๒) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals)
- ๓) แนวคิด Active Ageing ขององค์การอนามัยโลก
- ๔) ปฏิญญาอาเซียนในเรื่องผู้สูงอายุ
- ๕) แนวทางการจัดสวัสดิการด้านผู้สูงอายุของต่างประเทศ
- ๖) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐
- ๗) ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐)
- ๘) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔)
- ๙) แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๖๔) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๕๒
- ๑๐) พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖ แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๒ และฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๖๐
- ๑๑) นโยบายและมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง
- ๑๒) ข้อเสนอคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านสังคม
- ๑๓) รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง “สังคมผู้สูงอายุ : ระเบียบวาระแห่งชาติ” ของคณะกรรมการสิทธิการสังคม เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

๑.๒ ข้อเสนอจากคณะกรรมการต่างๆ

- ๑) รับฟังความคิดเห็นจากคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านสังคม ในการประชุมหารือร่วมกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เมื่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๑ ณ ห้องประชุมชั้น ๘ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ
- ๒) รับฟังความคิดเห็นจากคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านสังคม ในการประชุมหารือร่วมกับรองนายกรัฐมนตรี (พลเอก ฉัตรชัย สาริกัลยะ) ผู้แทนกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข เมื่อวันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๑ ณ ห้องประชุม ๓๐๒ ชั้น ๓ ทำเนียบรัฐบาล

๒. การจัดทำมาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ

๒.๑ รับฟังความต้องการของผู้สูงอายุและเครือข่าย

๑) การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพเครือข่ายผู้สูงอายุ ๔ ภาค โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ แกนนำผู้สูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุ และองค์กรเครือข่าย มีความเข้าใจและมีส่วนร่วมขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุโดยผ่านกระบวนการสมัชชาผู้สูงอายุระดับชาติเพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพชมรมผู้สูงอายุให้มีความเข้มแข็ง จัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ รวมทั้งส่งเสริมการมีรายได้และการมีงานทำของผู้สูงอายุ

กลุ่มเป้าหมาย ผู้เข้าร่วมประชุม รวมทั้งสิ้น ๓๗๓ คน ประกอบด้วย ประธานหรือผู้แทนสมาคมสมาคมนักผู้สูงอายุประจำจังหวัด ๗๕ จังหวัด แกนนำหรือผู้แทนชมรมผู้สูงอายุ ๗๕ จังหวัด ผู้แทนสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ๓ จังหวัด (จังหวัดอุดรธานี เชียงใหม่ สุราษฎร์ธานี) ผู้แทนศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ๑๒ แห่ง ผู้แทนศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่าย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่

วันที่ดำเนินการ (๑) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วันที่ ๒๑ - ๒๔ มกราคม ๒๕๖ ณ โรงแรมนภาลัย จังหวัดอุดรธานี (๒) ภาคเหนือ วันที่ ๖ - ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ ณ โรงแรมเชียงใหม่ภูคำ จังหวัดเชียงใหม่ (๓) ภาคใต้ วันที่ ๒๐ - ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ ณ โรงแรมเค พาร์ค จังหวัดสุราษฎร์ธานี (๔) ภาคเหนือ วันที่ ๖ - ๙ มีนาคม ๒๕๖๑ ณ โรงแรมพักพิง อิงทาง บูติก โฮเทล จังหวัดนนทบุรี

๒) การรับฟังความคิดเห็นในหัวข้อ “เตรียมความพร้อมทุกวัย สู่สังคมผู้สูงอายุ ยุคใหม่ที่มั่นคง” ในงานวันผู้สูงอายุแห่งชาติ ประจำปี ๒๕๖๑

เพื่อให้ผู้สูงอายุ และประชาชนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นเร่งด่วน จึงได้มีการจัดทำแบบสำรวจแบบสำรวจความคิดเห็นผ่านระบบคิวอาร์โค้ด โดยให้ผู้สูงอายุและประชาชนที่เข้าร่วมงานวันผู้สูงอายุแห่งชาติ ประจำปี ๒๕๖๑ เมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๑ ณ ห้องแกรนด์ไดมอนด์บอลรูม อิมแพ็ค เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี

๒.๒ จัดประชุมรับฟังความต้องการและจัดทำประเด็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๑) การประชุมขับเคลื่อนนโยบายเตรียมความพร้อมรองรับสังคมผู้สูงอายุ เมื่อวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๖๑ ณ ห้องประชุม ๓๐๑ ชั้น ๓ ทำเนียบรัฐบาล โดยมีรองนายกรัฐมนตรี (พลเอก ฉัตรชัย สาริกัลยะ) เป็นประธานการประชุม

๒) การประชุมเชิงปฏิบัติการขับเคลื่อนนโยบายเตรียมความพร้อมรองรับสังคมผู้สูงอายุ เมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๑ ณ โรงแรมเดอะทวิน ทาวเวอร์ กรุงเทพมหานคร เพื่อพิจารณากำหนดประเด็นเร่งด่วนและกำหนดเจ้าภาพหลัก

๓) การประชุมเชิงปฏิบัติการขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุเป็นวาระแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๒๔ -๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๑ ณ โรงแรม เอ วัน พัทยา จังหวัดชลบุรี เพื่อร่วมพิจารณากำหนดแนวทางในการขับเคลื่อนประเด็นเร่งด่วน

๔) การประชุมหารือหน่วยงานเจ้าภาพหลักประเด็นเร่งด่วนด้านผู้สูงอายุสู่วาระแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๑ ณ โรงแรมปรีณส์ตัน พาร์ค สวีท กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจกับหน่วยงานเจ้าภาพหลัก และแนวทางในการขับเคลื่อนในระยะต่อไป

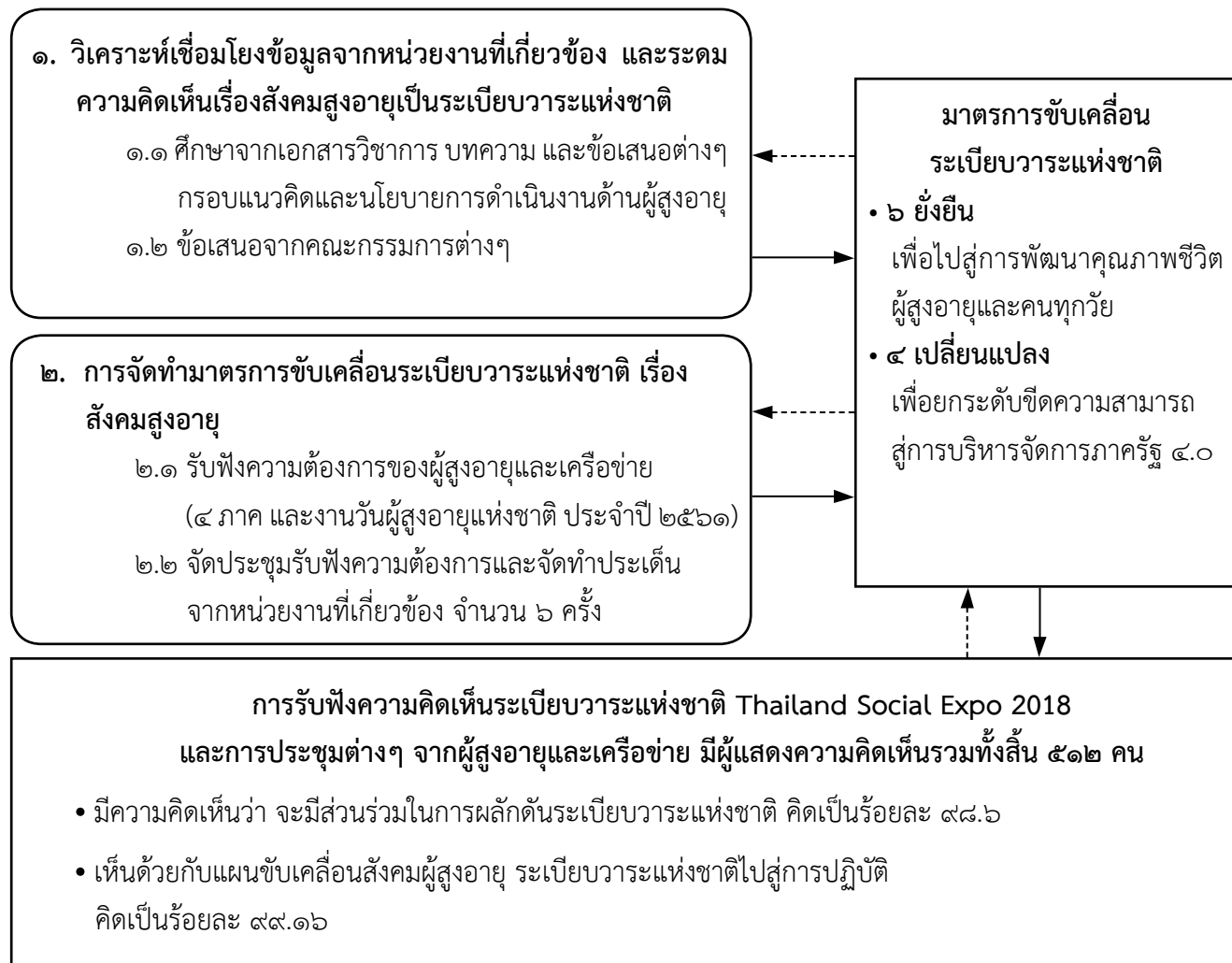
๕) การประชุมเตรียมการจัดทำ (ร่าง) สังคมสูงอายุ : ระเบียบวาระแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๑ ณ โรงแรมแบงค็อก มิตรทาวน์ กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาเอกสารการจัดทำ (ร่าง) สังคมสูงอายุ : ระเบียบวาระแห่งชาติ

๖) การประชุมระบบข้อมูลเพื่อขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุและการบูรณาการงานในภาพรวมกระทรวง เมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๑ ณ โรงแรมแบงค็อก มิตรทาวน์ กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อบูรณาการหน่วยงานในกระทรวงเพื่อขับเคลื่อนประเด็นในระเบียบวาระแห่งชาติ

๓. การรับฟังความคิดเห็นระเบียบวาระแห่งชาติ เวที Thailand Social Expo 2018 และการประชุมต่างๆ จากผู้สูงอายุและเครือข่าย

ผู้เข้าร่วมงานแสดงความคิดเห็นรวมทั้งสิ้น ๕๑๒ คน มีผู้แสดงความคิดเห็นว่าจะมีส่วนร่วมในการผลักดันระเบียบวาระแห่งชาติ คิดเป็นร้อยละ ๙๘.๖ และเห็นด้วยกับแผนขับเคลื่อนสังคมสูงอายุสู่ระเบียบวาระแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ ๙๙.๑๖

กระบวนการจัดทำมาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ

บทที่ ๕

มาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ

๑. เป้าหมายร่วม

ผู้สูงอายุเป็นพลพลัง (Active Ageing) ร่วมขับเคลื่อนการพัฒนา

๒. มาตรการ ตัวชี้วัด ค่าเป้าหมาย และโครงการสำคัญ

มาตรการหลักที่ ๑ การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและคนทุกวัย

มาตรการย่อยที่ ๑.๑ การสร้างระบบคุ้มครองและสวัสดิการผู้สูงอายุ (S1)

ดำเนินการสร้างระบบคุ้มครอง พิทักษ์สิทธิ ให้ครอบคลุมผู้สูงอายุทุกประเภท และสอดคล้องกับรูปแบบสังคมเมือง และสังคมชนบท เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ มีการดูแลตามมาตรฐาน ด้วยบุคลากรด้านผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ จะทำให้อัตราการกระทำ ความรุนแรงและละเมิดสิทธิผู้สูงอายุ

ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย

1. มีชุมชนต้นแบบการดูแลคุ้มครองผู้สูงอายุทั้งในเขตเมือง และชนบท
2. สัดส่วนของสถานประกอบการธุรกิจดูแลผู้สูงอายุ ผ่านเกณฑ์มาตรฐานร้อยละ ๑๐๐

โครงการสำคัญ :

๑. สร้างระบบคุ้มครอง และพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุต้นแบบการดูแลผู้สูงอายุในสังคมเมือง และสังคมชนบท
๒. ยกระดับการบริหารจัดการด้านการดูแลผู้สูงอายุให้เป็นไปตามมาตรฐาน

หน่วยงานหลัก* และหน่วยงานร่วม

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.)*

กระทรวงมหาดไทย (มท.) กระทรวงสาธารณสุข (สธ.) กระทรวงแรงงาน (รง.) กระทรวงยุติธรรม (ยธ.) กรุงเทพมหานคร (กทม.) สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สภากาชาดไทย (สภช.) และ มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.)

มาตรการย่อยที่ ๑.๒ ส่งเสริมการมีงานทำและมีรายได้ของผู้สูงอายุ (S2)

ส่งเสริมการมีงานทำสำหรับผู้สูงอายุ โดยให้มีการกำหนดงาน อาชีพ และระยะเวลาที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ สร้างผลิตภัณฑ์สินค้าที่เป็นแบรนด์ของผู้สูงอายุ ผ่านการสนับสนุนจากภาครัฐ วิสาหกิจชุมชน และวิสาหกิจเพื่อสังคม

ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมาย

ร้อยละ ๘๐ ของผู้สูงอายุที่ต้องการทำงาน และมีงานทำ

โครงการสำคัญ

๑. การส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุตามช่วงวัย (วัยต้น วัยกลาง และวัยปลาย)
๒. สร้างผลิตภัณฑ์สินค้าที่เป็นแบรนด์ของผู้สูงอายุ ผ่านการสนับสนุนจากภาครัฐ วิสาหกิจชุมชน และวิสาหกิจเพื่อสังคม
๓. ยกระดับผลิตภัณฑ์สินค้าที่เป็นแบรนด์ของผู้สูงอายุเพื่อเข้าตลาดสากล

หน่วยงานหลัก* และหน่วยงานร่วม

กระทรวงแรงงาน (รง.)*

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) กระทรวงพาณิชย์ (พณ.) กระทรวงอุตสาหกรรม (อก.) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (ส.อ.ท.)

มาตรการย่อยที่ ๑.๓ ระบบสุขภาพเพื่อรองรับสังคมสูงอายุ (S3)

เชื่อมโยงระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ เริ่มตั้งแต่ในระดับปฐมภูมิ ทติภูมิ ตติภูมิ และศูนย์เชี่ยวชาญ การดูแลระยะกลาง ระยะยาว และการดูแลระยะสุดท้าย รวมทั้งการดูแลสุขภาพที่มีความจำเป็นเฉพาะกลุ่ม และการเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพของกลุ่มก่อนวัยสูงอายุ

ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมาย

๑. ร้อยละ ๕๐ ของประชากรสูงอายุที่มีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์^๑
๒. ผู้สูงอายุได้รับการประเมินคัดกรองสุขภาพ ร้อยละ ๙๐
๓. ร้อยละ ๗๐ ของผู้สูงอายุติดเตียงได้รับการดูแลสุขภาพและสังคม

โครงการสำคัญ

๑. พัฒนาโครงข่ายและเชื่อมโยงระบบบริการและการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในแต่ละระดับ (ตั้งแต่ระดับปฐมภูมิ ทติภูมิ ตติภูมิ และศูนย์เชี่ยวชาญ)
๒. พัฒนานวัตกรรมการดูแลสุขภาพระยะกลาง ระยะยาว และการดูแลระยะสุดท้ายของชีวิต
๓. ส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสมในกลุ่ม Pre-aging

หน่วยงานหลัก* และหน่วยงานร่วม

กระทรวงสาธารณสุข (สธ.)*

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) กระทรวงมหาดไทย (มท.) กระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (ดท.) กระทรวงแรงงาน (รง.) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สภากาชาดไทย (สภช.)

มาตรการย่อยที่ ๑.๔ ปรับสภาพแวดล้อมชุมชนและบ้านให้ปลอดภัยกับผู้สูงอายุ (S4)

มีการปรับสภาพแวดล้อมภายในบ้าน ชุมชน และโครงสร้างพื้นฐานเดิม ให้เหมาะสมและเอื้อต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ เน้นการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน และท้องถิ่น โดยมีการกำหนดมาตรการเพื่อจูงใจให้ภาคเอกชน เข้ามาเป็นกลไกในการขับเคลื่อน

^๑อ้างอิงจาก แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๖๔) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๖๑

ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมาย

- จำนวนชุมชนต้นแบบที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ (๒๔แห่ง ใน ๔ ภาค)^๒
- ร้อยละ ๕๐ ของสถานที่สาธารณะที่จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ^๓
- ร้อยละ ๘๐ ของทางเท้าในเขตเมืองมีความเหมาะสมปลอดภัยสำหรับทุกคน

โครงการสำคัญ

- พัฒนาชุมชนและเมืองต้นแบบที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ
- ปรับปรุงพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๘ เพื่อให้ภาคธุรกิจเอกชน มีการจัดสรรพื้นที่ร้อยละ ๑๐ สำหรับผู้สูงอายุ

หน่วยงานหลัก* และหน่วยงานร่วม

กระทรวงมหาดไทย (มท.)*

กระทรวงการคลัง (กค.) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) กระทรวงอุตสาหกรรม (อก.) กระทรวงพาณิชย์ (พณ.) กระทรวงคมนาคม (คค.) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) กรุงเทพมหานคร (กทม.)

มาตรการย่อยที่ ๑.๕ ธนาคารเวลา สำหรับการดูแลผู้สูงอายุของประเทศไทย (S5)

ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชมรม กลุ่ม ในชุมชนขับเคลื่อนให้เกิด การดูแลผู้สูงอายุในรูปแบบ “ธนาคารเวลา” โดยต้องมีการจัดทำระบบการจัดการ การจัดเก็บข้อมูล ให้สอดคล้องกับบริบทในเมืองและชุมชน

ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมาย

ร้อยละ ๑๐ ของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) มีการดำเนินงานในรูปแบบธนาคารเวลาสำหรับการดูแลผู้สูงอายุของประเทศไทย

โครงการสำคัญ

เสริมพลังจิตอาสาร่วมพัฒนารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนผ่านธนาคารเวลา

หน่วยงานหลัก* และหน่วยงานร่วม

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.)*

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) กรุงเทพมหานคร (กทม.) สภากาชาดไทย (สภช.)

^๒ ที่มา: การประชุมเชิงปฏิบัติการขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุเป็นวาระแห่งชาติ ระหว่างวันที่ ๒๔-๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๑ ณ โรงแรม เอ วัน พัทยา จังหวัดชลบุรี

^๓ อ้างอิงจาก ผลการประเมินแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๖๔) ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙)

มาตรการย่อยที่ ๑.๖ การสร้างความรอบรู้ให้คนรุ่นใหม่เตรียมความพร้อมในทุกมิติ (S6)

ส่งเสริมให้ประชาชนได้รับความรู้ในการเตรียมความพร้อมทั้งในด้านสุขภาพ การออกกำลังกาย ด้านเศรษฐกิจ การวางแผนทางการเงิน โดยส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมในสถาบันการศึกษาให้เด็กและเยาวชน และการสร้างสื่อเพื่อให้สังคมเกิดความตระหนักในวงกว้างร่วมกัน

ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมาย

- ร้อยละ ๙๐ ของประชากรอายุ ๑๘ – ๕๙ ปี (๔๐,๖๗๑,๒๑๖ คน) มีทัศนคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุ^๔
- ร้อยละ ๙๕ ของประชากร อายุ ๓๐ – ๕๙ ปี (๒๙,๔๗๘,๑๒๔ คน) มีหลักประกันยามชราภาพ^๕
- ร้อยละ ๒๐ ของรายการที่ผลิตเพื่อส่งเสริมการเตรียมความพร้อมยามสูงอายุ

โครงการสำคัญ

- สร้างคนรุ่นใหม่ หัวใจปัญญา และ Young Smart Security
- กำหนดมาตรการเพื่อกระตุ้นสังคมกตัญญู

หน่วยงานหลัก* และหน่วยงานร่วม

กระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.)*

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) กระทรวงสาธารณสุข (สธ.) กระทรวงการคลัง (กค.) กระทรวงมหาดไทย (มท.) กระทรวงวัฒนธรรม (วธ.) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (ดท.) กระทรวงแรงงาน (รง.) กรมประชาสัมพันธ์ (กปส.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สภากาชาดไทย (สภช.)

มาตรการหลักที่ ๒ การยกระดับขีดความสามารถ สู่การบริหารจัดการภาครัฐ ๔.๐

มาตรการย่อยที่ ๒.๑ ยกระดับความร่วมมือ เสริมสร้างพลังสังคมสูงอายุ (C1)

บูรณาการการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ ทั้งในระดับนโยบาย หน่วยงานภาครัฐ สู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ สร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ พัฒนาระบบติดตามประเมินผล เชื่อมโยงกลไกที่มีตั้งแต่ระดับพื้นที่สู่ระดับนโยบาย

ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย

ทุกหน่วยงานหลักที่ดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ มีการรายงานความก้าวหน้าของการทำงานต่อคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ อย่างน้อยปีละ ๒ ครั้ง

โครงการสำคัญ

- พัฒนากลไก และระบบติดตามประเมินผลในทุกระดับ
- เสริมพลังและสร้างความเข้มแข็งให้กับกลไกการขับเคลื่อนสังคมสูงอายุในระดับพื้นที่

^๔ อ้างอิงจาก แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๖๔) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๖๑

^๕ อ้างอิงจาก แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๖๔) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๖๑

หน่วยงานหลัก* และหน่วยงานร่วม

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.)*

คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ (กผส.) /ทุกหน่วยงาน

มาตรการย่อยที่ ๒.๒ การปรับเปลี่ยนกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ ข้อบังคับให้เอื้อต่อการทำงานด้านผู้สูงอายุ (C2)

หน่วยงานที่ดำเนินการด้านผู้สูงอายุ มีการปรับกฎหมาย ระเบียบในการทำงานด้านผู้สูงอายุ เพื่อให้เอื้อต่อการทำงานและทันต่อสถานการณ์ และแก้ไขปัญหาผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับบริบทสังคมแต่ละพื้นที่

ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย

ร้อยละ ๑๐๐ ของกฎหมายที่ได้รับการแก้ไข มีการบังคับใช้

โครงการสำคัญ

ปรับปรุงกฎหมาย และระเบียบในการทำงานด้านผู้สูงอายุ เพื่อให้เอื้อต่อการทำงานและทันต่อสถานการณ์

หน่วยงานหลัก* และหน่วยงานร่วม

กระทรวงยุติธรรม (ยธ.)*

กระทรวงแรงงาน (รง.) กระทรวงการคลัง (กค.) กระทรวงมหาดไทย (มท.) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) กองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) กรุงเทพมหานคร (กทม.) สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) เมืองพัทยา

มาตรการย่อยที่ ๒.๓ ปฏิรูประบบข้อมูลเพื่อขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ (C3)

หน่วยงานที่ให้บริการด้านผู้สูงอายุ มีการเชื่อมโยงข้อมูลผู้สูงอายุระหว่างหน่วยงาน เพื่อให้ได้ข้อมูลผู้สูงอายุในภาพรวม ตั้งแต่สภาพปัญหา ความต้องการ และบริการที่ผู้สูงอายุได้รับจากภาครัฐ

ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย

๑. มีฐานข้อมูลด้านผู้สูงอายุที่ทันสมัยและสามารถเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานอย่างต่อเนื่องทุกปี

๒. มีการนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบายแผน และการปฏิบัติงานเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในกลุ่มผู้สูงอายุ

โครงการสำคัญ

บูรณาการฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานรองรับสังคมสูงอายุ

หน่วยงานหลัก* และหน่วยงานร่วม

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.)*

กระทรวงมหาดไทย (มท.) กระทรวงสาธารณสุข (สธ.) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) กระทรวงแรงงาน (รง.) กระทรวงการคลัง (กค.) กระทรวงพาณิชย์ (พณ.) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (ดท.) สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

มาตรการย่อยที่ ๒.๔ พลิกโฉมนวัตกรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมสูงอายุ (C4)

มีการส่งเสริมให้มีการนำนวัตกรรมทางสังคมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ ไปขับเคลื่อนขยายผลในพื้นที่ มีการส่งเสริมให้ภาคเอกชน เครือข่ายภาคี ผู้ประกอบการ สร้างและผลิตนวัตกรรมด้านผู้สูงอายุในเชิงพาณิชย์ เพื่อสร้างโอกาสให้ผู้สูงอายุเข้าถึงนวัตกรรมได้มากขึ้น

ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย

รูปแบบและจำนวนที่เพิ่มขึ้นของผลิตภัณฑ์ นวัตกรรมและเทคโนโลยีสำหรับการใช้ประโยชน์กับผู้สูงอายุ

โครงการสำคัญ

๑. ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้าถึงนวัตกรรมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตประจำวัน

๒. กำหนดมาตรการเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ภาคธุรกิจเอกชน และผู้ประกอบการคิดค้นและพัฒนา นวัตกรรมเพื่อผู้สูงอายุ

๓. ส่งเสริมให้มีการพัฒนานวัตกรรมที่ใช้วัสดุจากท้องถิ่นเพื่อผู้สูงอายุ

หน่วยงานหลัก* และหน่วยงานร่วม

กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (วท.)*

สำนักงบประมาณ กระทรวงสาธารณสุข (สธ.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

กระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และสำนักงบประมาณ

บทที่ ๖
กลไกและการติดตามประเมินผล

เพื่อให้การดำเนินงานมาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ มีการบูรณาการในภาพรวมของประเทศ จึงได้มีการบูรณาการกลไกในการขับเคลื่อน และการติดตามประเมินผล ดังนี้

๑. กลไก มาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ

๑.๑ ระดับนโยบาย

๑.๑.๑ คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ เป็นกลไกในการบูรณาการภาพรวมระดับประเทศ โดยมีหน้าที่ กำกับ ติดตาม และพิจารณาให้การสนับสนุนหน่วยงานของรัฐ และเอกชนในการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ

๑.๑.๒ คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนนโยบายรองรับสังคมผู้สูงอายุภายใต้คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ เป็นกลไกในการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ โดยคณะอนุกรรมการดังกล่าว ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นประธาน รองปลัดกระทรวงสาธารณสุข ได้รับมอบหมาย เป็นรองประธาน และอธิบดีกรมกิจการผู้สูงอายุ เป็นกรรมการและเลขานุการ

๑.๒ ระดับหน่วยงาน

๑.๒.๑ หน่วยงานเจ้าภาพหลัก (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงยุติธรรม กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงแรงงาน กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ) เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนมาตรการ จัดทำแผนปฏิบัติการและสนับสนุนงบประมาณในการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ ติดตามผลการดำเนินงานในประเด็นที่รับผิดชอบ และประสานหน่วยงานร่วมในประเด็นที่รับผิดชอบ พร้อมทั้งรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนนโยบายรองรับสังคมผู้สูงอายุ

๑.๒.๒ หน่วยงานร่วมในแต่ละประเด็น โดยมีหน้าที่ขับเคลื่อนมาตรการระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ และรายงานผลการดำเนินงานกับหน่วยงานเจ้าภาพหลัก

๑.๓ ระดับจังหวัด

๑.๓.๑ คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัด เป็นกลไกในการขับเคลื่อนระดับจังหวัด จัดทำแผนขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เป็นศูนย์กลาง ประสานงาน เผยแพร่ และประชาสัมพันธ์งาน หรือกิจกรรมเกี่ยวกับการขับเคลื่อนนโยบายเร่งด่วนด้านผู้สูงอายุ รวมทั้งร่วมมือและประสานงานกับราชการบริหารส่วนกลาง ราชการบริหารส่วนภูมิภาค ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ และองค์การสวัสดิการสังคมในการขับเคลื่อนงานระดับจังหวัด

๑.๓.๒ ชมรมผู้สูงอายุ อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ อาสาสมัครสาธารณสุข เป็นต้น เป็นกลไกในการขับเคลื่อนกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ เชื่อมต่อกันระหว่างคณะกรรมการระดับจังหวัด หน่วยงานภายในจังหวัด กับพื้นที่ และผู้สูงอายุ

๑.๓.๓ พื้นที่ดำเนินการ คณะกรรมการระดับจังหวัด สามารถพิจารณาเลือกพื้นที่ที่มีความเหมาะสม ได้ เช่น

- ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) จำนวน ๑,๒๗๘ แห่ง
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพ.สต.) ๗,๒๔๔ ตำบล
- บ้าน วัด โรงเรียน (บวร)
- สถาบันการศึกษาที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน ๓๒,๓๑๙ แห่ง
- พื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

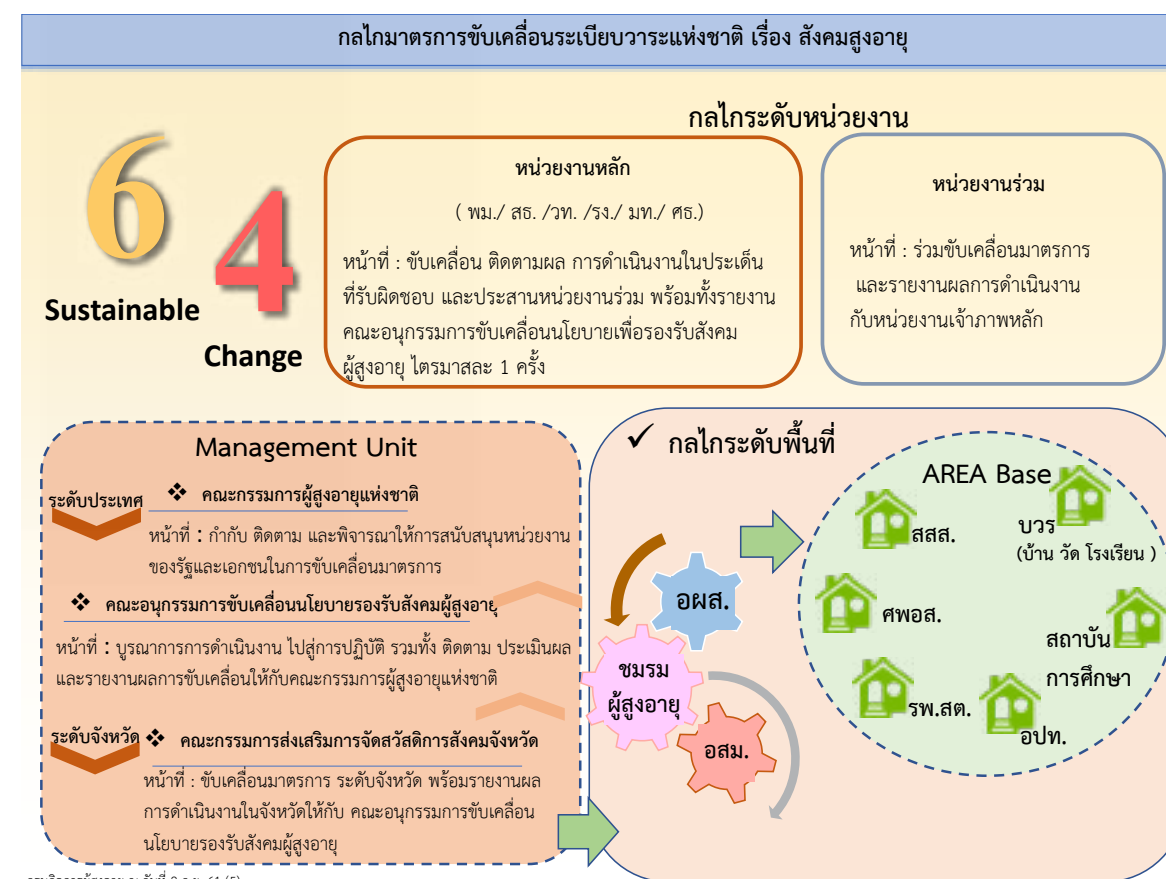
๒. การติดตามประเมินผลมาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ

๒.๑ การติดตาม

กำหนดให้หน่วยงานเจ้าภาพหลัก ติดตามผลการดำเนินงานในประเด็นที่รับผิดชอบ และรายงานผลการดำเนินงานตามเป้าหมายที่กำหนดให้กับคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนนโยบายเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ไตรมาสละ ๑ ครั้ง

๒.๒ ประเมินผล

กำหนดให้คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนนโยบายเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ นำเป้าหมายร่วมของมาตรการระเบียบวาระแห่งชาติ ผู้สูงอายุเป็น Active Ageing : Healthy, Security and Participation เป็นกรอบในการประเมินผลการดำเนินงานตามประเด็นที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งรายงานผลการประเมินต่อคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ

ภาคผนวก

คำสั่งคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ

ที่ ๑ / ๒๕๖๑

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายเตรียมความพร้อมรองรับสังคมผู้สูงอายุ

อาศัยตามอำนาจตามความในมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖ ประกอบกับมติที่ประชุมคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ ครั้งที่ ๒ / ๒๕๖๑ เมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๖๑ จึงแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายเตรียมความพร้อมรองรับสังคมผู้สูงอายุ โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๑. องค์ประกอบ

๑.๑	ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	ประธานอนุกรรมการ
๑.๒	รองปลัดกระทรวงสาธารณสุข ที่ปลัดกระทรวงสาธารณสุข มอบหมาย	รองประธานอนุกรรมการ
๑.๓	ผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศ	อนุกรรมการ
๑.๔	ผู้แทนกระทรวงการคลัง	อนุกรรมการ
๑.๕	ผู้แทนกระทรวงคมนาคม	อนุกรรมการ
๑.๖	ผู้แทนกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม	อนุกรรมการ
๑.๗	ผู้แทนกระทรวงพาณิชย์	อนุกรรมการ
๑.๘	ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย	อนุกรรมการ
๑.๙	ผู้แทนกระทรวงยุติธรรม	อนุกรรมการ
๑.๑๐	ผู้แทนกระทรวงแรงงาน	อนุกรรมการ
๑.๑๑	ผู้แทนกระทรวงวัฒนธรรม	อนุกรรมการ
๑.๑๒	ผู้แทนกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	อนุกรรมการ
๑.๑๓	ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ	อนุกรรมการ
๑.๑๔	ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข	อนุกรรมการ
๑.๑๕	ผู้แทนกรุงเทพมหานคร	อนุกรรมการ
๑.๑๖	ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ	อนุกรรมการ
๑.๑๗	ผู้แทนสำนักงานประมาณ	อนุกรรมการ
๑.๑๘	ผู้แทนกรมกิจการเด็กและเยาวชน	อนุกรรมการ
๑.๑๙	ผู้แทนกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว	อนุกรรมการ
๑.๒๐	ผู้แทนการเคหะแห่งชาติ	อนุกรรมการ
๑.๒๑	ผู้แทนสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ	อนุกรรมการ
๑.๒๒	ผู้แทนสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ	อนุกรรมการ
๑.๒๓	ผู้แทนกองทุนการออมแห่งชาติ	อนุกรรมการ
๑.๒๔	อธิบดีกรมกิจการผู้สูงอายุ	อนุกรรมการและเลขานุการ

๑.๒๕ ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และแผนงาน
กรมกิจการผู้สูงอายุ	อนุกรรมการ
และผู้ช่วยเลขานุการ
๑.๒๖ เจ้าหน้าที่กองยุทธศาสตร์และแผนงาน
กรมกิจการผู้สูงอายุ ที่ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์
และแผนงาน กรมกิจการผู้สูงอายุ มอบหมาย	อนุกรรมการ
และผู้ช่วยเลขานุการ

๒. อำนาจหน้าที่

- ๒.๑ กำหนดแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายเตรียมความพร้อมรองรับสังคมผู้สูงอายุ
- ๒.๒ ดำเนินการขับเคลื่อนนโยบายเตรียมความพร้อมรองรับสังคมผู้สูงอายุสู่การปฏิบัติ รวมทั้งติดตาม และประเมินผลการดำเนินงาน
- ๒.๓ บูรณาการความร่วมมือทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และภาคเอกชน ในการขับเคลื่อนนโยบายเตรียมความพร้อมรองรับสังคมผู้สูงอายุ
- ๒.๔ แต่งตั้งคณะทำงาน เพื่อดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องได้ตามความเหมาะสม
- ๒.๕ ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติมอบหมาย

ทั้งนี้ ให้คณะอนุกรรมการมีวาระการดำรงตำแหน่งตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป จนกว่าจะเสร็จสิ้นภารกิจ

สั่ง ณ วันที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๓

พลเอก

(ฉัตรชัย สาริกัลยะ)

รองนายกรัฐมนตรี

ประธานกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นางธนาภรณ์ พรหมสุวรรณ	อธิบดีกรมกิจการผู้สูงอายุ
นายอัครัง ธีวชะชุม	รองอธิบดีกรมกิจการผู้สูงอายุ
นางสาวศิริวรรณ อรุณทิพย์ไพฑูรย์	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านผู้สูงอายุ

คณะผู้จัดทำ

นางศิริลักษณ์ มีมาก	ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และแผนงาน
นางสาวกอบกุล กวังชวน	ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและยุทธศาสตร์
นางสาวนพวรรณ นวลมณี	นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ
นางสาวพิมพ์ลัดดา บุญศรี	นักสังคมสงเคราะห์ปฏิบัติการ
ว่าที่ ร.ต. หญิง เสาวภา อูสาพรหม	นักพัฒนาสังคม
นางสาวลัดดาวัลย์ ไพโรศรี	นักพัฒนาสังคม
นางสาวสิตาภัทร น้อยใสะ	ช่วยปฏิบัติงานด้านวิเคราะห์นโยบายและแผน
นางสาวสิริกัญญา คูชาติรัมย์	ช่วยปฏิบัติงานด้านวิเคราะห์นโยบายและแผน

กรมกิจการผู้สูงอายุ

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

อาคารมหานครยิบซัม ชั้น ๒๐ โซน B

เลขที่ ๕๓๙/๒ ถนนศรีอยุธยา เขตราชเทวี กรุงเทพฯ ๑๐๕๐๐

โทรศัพท์ : ๐ ๒๖๔๒ ๔๓๓ ต่อ ๔๔๕ FAX : ๐๒ ๖๔๒ ๔๓๓๗ ต่อ ๓๐๙

มาตรการขับเคลื่อน
ระเบียบวาระแห่งชาติ
เรื่อง สังคมสูงอายุ

6 Sustainable
4 Change

